

ESTI
RAHVUS-
RAAMNIKOGU

6
M
A
R
T
1
9
3
0

ROMAN

No

20

Kindral Tõnis Kolberg
kümme aastat kaitseväe Varustus-
valitsuse ülemaks

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1930. A. IX. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti .

„Romaan” tellimishinnad: 12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50; 6 kuud (12 nr. nr.) Kr. 4.00;
3 kuud (6 nr. nr.) Kr. 2.25; 2 kuud (4 nr. nr.) Kr. 1.60; Üksiknr. 40 s.

ROMAAN Nr. 20

SISU:

- Ervin Veill: Singh Rah.
 Ludvig Staby: Kõduigatus.
 Otto Rung: Üle suure lombi.
 Helmuth Kemmler: Valaskala püüd-
 jate hulgas.
 Miguele de Unamuno: Vaikimise
 koobas.
 Pierre Mille: Spiritist.
 Valve Vaino: Sina!
 Valter Heise: Maestro.
 E. Molnár: Ausad mehed.
 H. Wühner: Kevadhommik.
 E. P. Oppenheim: Libedal teel.
 Tött ja nalja.

Üh. Kunstja Tööstus

Äri Pikk 6 tel. 430-78. **MEDEA** Äri Pikk 6 tel. 430-78

ATELJEE

Narva maantee 14.

Tel. 306-02.

MOEUUDISEID:

- õhtu-,
 pealelõuna tualetid,
 kaunid kodukleidid,
 ensembled,
 spordikomplektid,
 shallid,
 käekotid j. n. e.

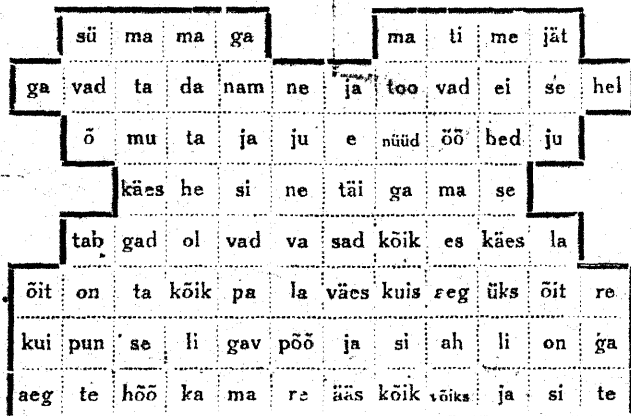
KODU KAUNISTUSEKS:

kõiksugu dekoratiiv esemeid.

K. MURRIK.

Mõistatus

Nr. 19 (205).

Millise Marie Underi luuletuse algus on siin peidus? Lahendada ratsamehe kõnaku abil.

Lahendus ilmub „Romaanis” nr. 23 (208)

MAGISTER VIEKMANN'I UUDIS!

Isetöötav **seebirikas**
 pesupulber

LUMOL

peseb pesu pimestavalt valgeks
 ilma tööta.

Ostudel ja järelpärimistel nimetage „Romaani“.

Romaan

Nr. 20 (206)

Oktoober 1930

IX. aastakäik.

Singh Rah.

Saksa kirjanik **Ervin Weill'i** romaan.

2

Singh Rah naeratas saladuslikult :

„Sahib, tundsin . . . teel siia . . .
Tahtsin katsuda sahibi sellest hirmust päästa.
Ja see on vist õnnestunud!“

Fakiir kõneles mitte just laituset, kuid sulavat Inglise keelt.

„Pean ütlema avameelselt, Singh Rah, et pidasin liialduseks kõike, mida jutustas mulle mu seltsimees Rawlinson teist ja teie kunstist. Nüüd veensite mind ise. Kas jutustate ehk midagi mu minevikust. Oleksin uudishimulik, kas teil õnnestub leida tõtt.“

„Pidage!“

Leitnant Rawlinson tõstis käe.

„Pean teile ütlema kõik, armas Singh Rah. Asjaolu, et külastate iga uut ohvitseri alles neli nädalat peale siiatulekut, pani leitnant Fitzgeraldi arvama, et muretsete enesele enne teateid, et imponeerida. Sellepärast palun öelda tulevikku, mitte minevikku. See on teile vist ükskõikne, üks ole, Fitzgerald?“

„Seda parem! Öelge mulle, Singh Rah, kus on praegu isik, keda armastan kõige rohkem!“

„Teie ei kingi midagi Singh Rah'le,“ naeris Rawlinson, „kuid olen näinud asju, mis olid raskemad.“

Tasa, ainult Fitzgeraldile määratud, nii et Singh Rah kuulda ei võinud, lisas ta :

„Olen eriti uudishimulik, kas ta nimetab lady Irene, teie mõrsja, kogu Londonis tuntud, toredat Tiziani punast juust!“

Ka Rawlinson teadis, et Fitzgerald oli kihlatud lady Irene Ashley'ga. „Daily Mail“, „Times“ ja teised suured Londoni lehed olid avaldanud mõlemate pildid ja kirjutanud pikki artikleid. „Daily Mirror“ ei olnud viivitanud nimetada mõrsja imelikku ideed,

kes tingimata soovis, et Fitzgerald saaks aastaks Indiasse komandeeritud.

Singh Rah pani vaikides, tõsise näoga, käe imeliselt kõrgele, ilusale otsaesisele. Fitzgerald vaatles teda tähelepanelikult: fakiiri nägu oli suursugune ja peenejooneline ja selles peegeldus kurvameelsus. Oli näha, et Singh Rah kuulus suursugusesse India kasti. Ta oli kõrge kasvuga, sale ja ta käed olid täiuslikud, samuti jalad, mis olid sandaalides. Fakiiri keha kattis valge, pehme riie.

„Kas tohin paluda klaas piima?“ küsis Singh Rah, „olen janune pikast teest . . .“

„Muidugi! Silmapilk!“

Fitzgerald helistas. Ilmus pärismaalane ja kummardas algul Singh Rah, siis oma peremehe ees.

„Suur klaas piima . . . kohe!“

Singh Rah ulatas teenrile peenelt lihvitud kausi, mille see vastu võttis erilisel sügava kummardusega.

„Ta joob ainult oma nõust, muu oleks ta usu määruste vastu. Kas olete märganud, Fitzgerald, kui väga pärismaalased austavad seda fakiiri? Ta on neile püha. Nägin kaks korda pidalitõbiseid . . . öudne, ütlen teile. Näod olid vormitud, sõrmed ja varbad puudusid. Need aumehed, kes ei väärinud enam inimese nime, toodi Singh Rah juure. Ta paastus kaks päeva, mässis siis need viletsad rasvasse kastetud rätikutesse . . . Nägin mõlemaid mõne päeva eest. Nad nägid välja inimestena, sügavad augud nende nägudel olid kadunud, samuti mädanevad haavad nende kätel ja jalgadel . . .“

Aeglaselt, väikestes söömudes, jõi Singh Rah piima. Siis pani ta tühjendatud nõu käest, mille võttis kohe teener ja selle mõni silmapilk hiljem puhtalt tagasi tõi.

Singh Rah lasi toa pimedaks teha. Mõlemad inglise ohvitserid nägid ainult ta siluetti, mis kirkitas põrandal. Suures põnevuses vaatasid Fitzgerald ja Rawlinson fakiiri poole. Neile näis, et nad enam ei ole ükski pimedas toas. Oli olemas midagi mittehaaratavat, mitteseletamatut, midagi, mis hirmutas, rõhus . . .“

Singh Rah ei liigutanud. Ta lebas nagu surnult, isegi ta hingamist ei olnud kuulda.

Fitzgerald tundis, kuidas ta käest kinni võeti. See oli Rawlinson, kes otsis nähtavasti tuge, kes tundis suurt õudust.

Fitzgerald tundis, et temagi ei suutnud end valitseda. Ta pidi kõnelema . . . küsimine . . . ta tahtis kuulda oma häält. Ta pidi murdma selle rõhuva, halvava, närvevapistava vaikuse.

„Singh Rah, mida te näete?“

Fakiir ei reageerinud.

Manitsevalt surus Rawlinson veel tugevamini Fitzgeraldi kätt. Selles surves oli väljendamatut palve, et ta vaikiks.

Aeglaselt möödusid minutid. Fitzgerald ega Rawlinson ei teadnud enam, kui kaua nad juba olid Singh Rah seltsis pimedas toas. Võis olla, et viis minutit . . . tund... kolm tundi . . . nad ei teadnud seda. Iga ajamõiste näis kadunud.

Nad seisis hingetult . . . ootasid . . . kord pidi tulema lõpp . . .“

Seal liigutas end fakiir. Aeglaselt, üsna aeglaselt ajas ta end püsti, istus äkki mõlema ohvitseri ees. Ta suust tulid katkenlised sõnad . . . arusaamatud . . . välkkiired . . . see oli kogelemine . . .“

„Kas mõistate teda, Rawlinson?“ sosistas Fitzgerald.

„Ei . . . kuid oodake . . . nüüd . . . ma usun . . .“

Singh Rah oli nüüd tõusnud. Seisis nagu kuju kahele poole väljasirutatud käsivartega. Jälle arusaamatud sõnad . . . see oli peaaegu korin . . . Kurguhääled . . . nagu katsuks kurtum end teatavaks teha. See kõlas peaaegu elajalikult.

„Te eksite, Rawlinson, ta on ikka veel arusaamatu!“

Ägedalt viipas Rawlinson.

„Nüüd . . . nüüd . . . pange tähele!“

Singh Rah hoigas sügavalt. Nagu inimene, kes tunneb määratud valu. Siis tuli kergendusohe ta suust.

Ja nüüd . . .“

Nüüd kõneles ta:

„Daam punaste juustega . . . ilus, väga ilus . . . suured, rohkad silmad . . .“

ta läheb üle suure platsi . . . Palmid, peenar paljude, paljude lõhnavate lilledega... ühe naise monument . . . ta kannab krooni . . . sõidukid . . . suured, valgustatud sõidukid . . . lipp hiiglahoonel... mees rohelises, kullaga ilustatud kuues astub daamile vastu . . . See kirjutab midagi . . . istub maha . . . ootab . . . nüüd hüüab teda mees rohelises kuues . . . ta astub väikesesse, üsna väikesesse tuppa... ta võtab kitsa toru kätte . . . ennekuu päike loodub kaks korda, on . . . ta . . . siin!“

Singh Rah hingas sügavalt ja langes hääletult põrandale.

Mõlemad ohvitserid vaikusid.

Fitzgerald oli esimene, kes kõneles:

„Seal see on, Rawlinson . . . täitsa harilik silmanooandaja ja petis . . . Kuidas võis ta silmapilgukski uskuda, et võtame seda tõsiselt . . . Need salapärased neli nädalat, mis on iga ohvitseri päralejõudmise ja Singh Rah külaskäigu vahel . . . ta on end muidugi kohe informeerinud . . . Ta tahab meile öelda, et lady Irene on varsti siin . . . Usun, ta on praegu omas villas Richmondis, vaatab Riveri laisku laineid või on oma sõbranna Alice Parke- riga tennisplatsil . . .“

Rawlinson raputas pead.

„Nii lihtne, nagu usute, asi ei ole, Fitzgerald! Suur plats palmide ja paljude lilledega . . . see võib olla empireplats Kalkutas . . . naise monument, kes kannab krooni . . . kuninganna Viktoria ausammas . . . ja hiiglahoone, kuhu läheb daam punaste juustega ja rohekate silnadega, Kings hotell . . . roheline, kullaga tikitud mees . . . uksehoidja . . . ja toru, mille ta kätte võtab . . . telefon . . .“

Fitzgerald seisis jahmunult ja suures ärevuses.

Ei, seda Rawlinsoni seletust ei võinud lihtsalt eemale tõrjuda. Lady Irene oli muutlik, ta ei olnud seda varem uskunud ja teadis seda alles ta imelisest soovist saadik, et Fitzgerald läheks Indiasse. Ehk . . . ehk oli ta seda ainult selleks soovinud, et olla temaga sellel saladuslikul, uurimatul maal, et läbi teha temaga avantüüre ja hädaohtusid?

Uksel seisis vari.

„Mis on?“ küsis Fitzgerald.

See oli sõdur.

„Pealik Sharke laseb paluda leitnant Fitzgeraldi kasarmusse. Talle on helistatud Kalkuttast!“

3.

Ilma et oleks Jumalaga jätnud Rawlinsoni ja Singh Rah'ga, kelle enmustus sel uskmatul viisil oli täitunud, tormas Fitzgerald bungalow'st et rutata kasarmusse.

Kasarm — selle all ei tohi mõelda euroopalikku ehitust, mis kannab seda uhket nime. India kasarmud on madalad ehitused suurte, rohuga kaetud õuedega, kus elavad pärismaalased-sõdurid. Harjutused, valju dissipliin on samasugused nagu Inglismaal. Asundusohvitserid panevad rõhku sellele, et nende väeosad maha ei jää kodumaa omadest, millest nad erinevad ainult nahavärvi poolest. Nagu müür seisid mõlemad vahisõdurid väraval, kui leitnant Fitzgerald, neist ruttas mööda komandandi ruumidesse.

Ta kiskus ukse lahti jaseisis pealik Sharke ees. Vastandiks Fitzgeraldile oli Sharke veetnud kogu teenistusaja troopides. Algul oli ta olnud ordonantsohvitser Bombay's ja nüüd käsutas ta juba viis aastat seda väikest väeosa dshunglis. Oma välimuses ja kommetes oli aga Sharke laitmatu, kuid vaevalt keegi oleks tas veel ära tundnud eurooplase. Ta nägi välja nagu hindu. Energiiliselt lõigatud nägu oli sügavalt pruun, milles põlesid kaks tumedat silma. Sharke tundis seda maad ta saladuslike voolude, ta igas suhtes vulkaanilise pinna, ta taimestiku ja ta loomariigiga nagu vähesed eurooplased. Talle ei olnud midagi võõras, ta oli uurinud seda rahvast ja kõike, mis oli Indias leida. Teenistus, mis ei olnud väsitav, jättis talle küllalt aega nendeks kiredeks. Sharke raputas südamlikult Fitzgeraldi kätt.

„Soovin teile õnne, see on teile vist väga suur üllatus! Oodake veidi, lady Irenet ja mind katkestati. Ainult niipalju mõistsin ta sõnadest, et ta peatunud Kalkuttas Kings hotellis ja homme õhtul jõuab Blarnes'i. Muidugi sõidate talle autos vastu, sest ei või ju oodata, et ta ratsutaks nagu meie. Tänavad on küll väga halvad ja meie sunbeam saab kannatada. Peame vaatama, kuhu paigutame lady Irene. Andsin juba käsu, et tühi bungalow mungo kaasabil saaks läbi otsitud madude ja skorpionide suhtes. Pean ütlema, et lady Irene mulle imponeerib. Hellitatud naine, kes tuleb dshunglisse, et näha oma peigmeest, see on smart! Kuid õelge, Fitzgerald, oleksin uskunud, et näitate rohkem üllatust selle, teile kahtlemata sensatsioonilise teate üle!“

Ennekui leitnant Fitzgerald suutis vastata, helises telefon uuesti. Pealik Sharke ulatas kuuldetoru Bridgefordi hertsogi kolmandale pojale.

Möödusid mõned sekundid. Siis hüüdis Fitzgeraldi aparaati:

„Jah . . . jah, see olen mina, Irene . . . mis arvan su mõttest? Suurepärane! Olen vaimustatud . . . sellepärast nõudsid mu komandeerimist Indiasse? Jah . . . me tuleme sulle järele . . . Pealik Sharke, kellega sa varem rääkisid, saab vaevalt tulla, kuid leitnant Rawlinson . . . jah, ta tunneb sind Berresfordist saadik . . . ja mina . . . autos . . . homme õhtul. Sa sõidad Kalkuttast vara välja . . . oled õhtupoolel Barnes'is . . . seal ootame meie, Irene . . . Pealegi . . . jah, kas mõistad mind . . . ma teadsin, et tuled, enne kui sa helistasid pealik Sharke'ile . . . jah, sa võid mind uskuda, see on nii, ma ei naljata! Ütlen sulle kõik . . . “

Fitzgerald pani kuuldetoru lauale.

„Noh, nüüd võin vastata teie küsimusele, pealik Sharke, ja te vist aimate juba ka, mispärast üllatus ei olnud väga suur. Singh Rah'oli mu juures . . . “

Pealik Sharke noogutas nagu näidata tahes, et nüüd kõigest aru saab.

„Singh Rah oli teie juures . . . muidugi, te olete juba neli nädalat meie keskel . . . ja ta ennustas teile teie mõrvoja päralejõudmist, eks ole? See ei pane mind imestama. Olen näinud hoopis teistsuguseid asju. Ta on kõige õudsem inimene, keda olen kohanud sel õudsel maal, ja see tähendab palju, Fitzgerald, vana troopide elaniku juures! Siin kohtate alatasa saladusi, mida ei või mõista, mõistatusi, mida ei saa lahendada. Rawlinson ei olnud unustanud, et olete neli nädalat meie juures? Oli ta teie kohtamise juures Singh Rah'ga!“

„Jah, pealik Sharke! Ma ei oleks uskunud, et Rawlinson saab õiguse selles, mida ta jutustas selle mehe annetest!“

Sharke naeris.

„Rawlinson ja mina rõõmustasime juba päeva üle, mil külastab teid Singh Rah. See on ikka sündmuseks. Kuid uutele tulijatele ei öelda sellest sõnagi. Neid üllatatakse. Mida Singh Rah juba teinud ei ole! Kõige imelikumaid asju! Mulle ütles ta, et kaotan aasta jooksul õed ja venna. Kõik kolm surid grippi. Üksteise järele. Mac Garvey'le ennustas ta, et sureb kobrast. See sündiski. Mac Garvey ratsutas Barnes'i sihis jaama, teel lebas kobra, hobune ehmus, viskas Mac Garvey maha, ta paisati vastu mängopuud . . . Singh Rah'le jäi õigus. Noh, kas ei teinud ta kaugesuggestiooni?“

Fitzgerald jutustas oma käsivarre liiku-

matusest ja kobrast, keda Rawlinson arvas näinud olevat.

Pealik Sharke noogutas.

„Jah, need on Singh Rah muinasjutulised kunstnikid, kes tillatab ka hindusid. Teie ei usu, Fitzgerald, missugune määratu mõju on sel mehel massi peale. Kuid ta ei kasuta seda halvasti. Ühe aasta eest — Rawlinson oli tookord haige — harjutasin sõduritega kasarmuõuel. Akki, ühe marsiharjutuse keskel, jäime nagu kinninaelutatult seisma, kuigi ma ei olnud andnud käsku. Olin tige, käskisin sõdureid edasi marssida. Nad seisid. Mõtlesin silmapilguks mässule. Kaalusin, kas mitte telefoneerida Galysse abi pärast. Seal marssisid nad edasi. Sirgelt, nagu ei oleks midagi juhtunud, nagu ei oleks nad seisnud liikumatult terve minuti. Seal nägin Singh Rah'd, kes tuli aeglaselt üle kasarmuõue minu poole ja aupaklikult teretas, ja ma teadsin kõik. See oli tema, kes oli näidanud mulle oma võimu. Meeskond oli seisnud ta nõidvõe ail. Kas on Rawlinson teile jutustanud imelistest tervendamistest pidalitõbiste juures?“

„Jah, pealik Sharke!“

Mõlemaid katkestas leitnant Rawlinson, kes oli sisse astunud.

„Singh Rah tervitab teid, Fitzgerald! Ta rõõmustab, et võis teile tõendada, et teie suur skeptitsism ei olnud kohane!“

„Ei, tõepoolest mitte! Kuid õelge mulle, mu härrad, kuidas on võimalik, et siin leia- vad üksteist nii imelikud inimesed, kelle närvisüsteem peab olema teistsugune kui meil eurooplastel? Kuidas saavutavad nad selle määratu jõu, mis ei ole külgestindinud?“

Pealik Sharke kallaskolm klaasi whiskeyt täis ja palus mõlemaid ohvitseri istuda.

„Teie küsimus on õigustatud, leitnant Fitzgerald, ja ma esitasin enesele algul sama küsimuse. Vaadake, need, kes Bombay, Madrases ja Kalkuttas, platsidel ja raudteejaamades, esinevad madudega . . .“

Pealik Sharke hamnustas huult.

„Vabandage, Fitzgerald, unustasin, et tunnete parandamatut vastumeelsust madude suhtes. Rawlinson ja mina hoidusime sellepärast kõnelda Teie juuresolekul madudest. Ma ei mõelnud praegu sugugi sellele!“

„Vastumeelsus oli parandatav, pealik Sharke,“ naeris Fitzgerald, „Singh Rah ajas ta minema.“ Ja ta jutustas üksikasjaliselt kobrast, kes oli suggereerinud Rawlinsonile.

„Seda parem teile,“ ütles Sharke, „sest siin on maod koduloomad. Mind paneb imestama, Fitzgerald, et teie veel ei ole näinud madu. Leidsin juba teisel päeval peale siia-

jõudmist maod, kes oli vihane ja kihvtine, bungalow'st ja sain vaevalt temaga hakkama. Kolm korda surust ta mind toaseinani, kuni võisin talle anda hirmsa hoobi raske kepiga. Uskusin, et ta on surnud, sest ta ei liigutanud ja ma tõukasin ta jalaga nurka. Kuid järgmisel hommikul oli ta jälle sõna tõsises mõttes elav ja sai nüüd laadungi haavleid kehasse, mis mõjus nii, et ta end iialgi enam ei liigutanud. Kobrad — armas taevast, need on bungalow'de alalised külalised. Peab olema rõõmus, kui ei juhtu nägema ophiophagus elapsi. Sest siis on kõik kadunud!“

„Mis see on?“ küsis Fitzgerald.

„Ophiophagus elaps, kuningamadu, on ses ümbruses esinev kena loomake, kelle pikkus on tervelt neli meetrit, mis mürgise maod juures on haruldane. Meie kodumaalane, kuulus madude tagakiusaja major Beddome ütleb, et on kord tapnud isegi kuningamaod, kes oli neli ja pool meetrit pikk. See madu tungib ikka kallale, kuna teised mürgised maod seda harva teevad. Ta ajab kaua taga ja häda sellele, kelle ta kätte saab. Ta hammustus on surmav. Kuid ma ei tahtnud teile pidada ettekannet India mürgmadude üle, Fitzgerald, sellega tahame veel oodata, kuni teie . . . noh, kuni olete harjunud sellega rohkem. Mul oli kavatsus fakiiridest kõnelda. Kust ma algasin? Jah . . . need pärismaalased, keda näete suurtes linnades madudega esinevat, ei ole sõna tõsises mõttes fakiirid.“

Nad kuuluvad väga vaesesse ja põlatud kasti, on nii õelda rändajad mustlased oma rahva seas. Nendega ei kõnelda, vähemalt mitte suursugusemad hindud, ja ometi on nendetegevus kõige kardetavam. Ta nõuab määratud julgust ja suurt osavust. Seni vaatasite vist mujale, kui sarnane modari — seda kasti nimetatakse nii — end näitas, läksite kaugelt mööda temast ja ta väikeste punutud korvide sisust. Kui lähete järgmine kord Kalkuttasse, peate vaatama seda näitemängu. On olemas suuri kunstnikke ja vähem suuri, nagu igal alal, Singh Rah on jõudnud kõige kaugemale. Teie ei leia Indias mitte kümme fakiiri, kes võiks temaga võrreldud saada. Muidugi on Singh Rah seda varajamast noorusest peale harjutanud. Fakiiride kooli ei ole, kuid neid pühendatakse müstilistesse saladustesse, terad eraldatakse põhust. Neilt nõutakse peaaegu üliloomlikke, asju, mida meie julgem ettekujutus välja ei suuda mõelda.“

„Mul oleks palve, pealik Sharke,“ katkestas teda Fitzgerald, „ärge jutustage täna

enam neist huvitavatest asjadest. Oodake, kuni lady Irene on meie juures, usun, et ta kuulab teid sama põnevalt nagu minagi.“

„Heameelega, armas Fitzgerald . . . Kuid joome teie mõrsja terviseks!“

Kolm ohvitseri tõstsid klaasid.

„Lady Irene vist imestab, kui primitiivne kõik on,“ ütles Rawlinson, „kujutlege nii hellitatud seltskonnadaami nagu lady Irene Ashley sel kohal!“

„Te ei tunne mu mõrsjat, armas Rawlinson! Olen veendunud, et teie ei leia siin suurt daami, keda õppisite tundma lord Berresfordi juures. Talle teeb lõbu, kui võib jagada minuga hädaohutusi!“

„Vaatame kord bungalow'd, millesse asub lady „Irene, otsustas pealik Sharke, „tulge, mu härrad! Tahame kõik kolm kaasa aidata, et lady Irene tunneks end selles majas võimalikult hästi. Igal õhtul on „kobraspektsioon“ ja ma asetan peale selle kaks valiti ukse ette, kes võtaks vastu auga tiigri või leopardi, kellele peaks pähe tulema teha lady Irenele öist külaskäiku. Neli nädalat enne teid, Fitzgerald, tungis üks inimsööja, nii nimetatakse tiigrit, kes juba on maitsnud inimese verd, ühe pärismaalase bungalow' kallale ja röövis väikese lapse. Kuid inimesed ei pea seda suureks taeva karistuseks ja lohutavad end kiiresti. Lapsed . . . armas Jumal, neid on Indias enam kui palju ja tuhanded lapsed ohverdatakse iga aasta Gangesele, kes varem või hiljem krokodilli kätte langevad. Tunded ei maksa Indias, nagu näete, ja leitud laste kodu on vägev jõgi, kus peale elavate laste ujuvad inim- ja loomakarjased ja millest jooivad vagad rändajad. Sellest siis tulevad katk, kolera ja teised hirmsad haigused.“

Kolm ohvitseri astusid üle hõõguvas palavuses lebava kasarmuõue bungalow' poole, mis oli määratud lady Irenele. See oli umbes kolmkümmend sammu bungalow'st eemal, milles elas Fitzgerald, ja oli suurem kui see. Pärismaalased — sõdurid olid parajasti ta puhastamisega ametis. Aknad varustati peente võrkudega, kaitseks madude ja putukate vastu ja seersant Rabam, usaldusväärne mees, roomas kõigisse nurkadesse, et vaadata, kas ei ole kusagil mõnda kardetavat looma.

Õhtul oli kõik korras, iga ohvitser oli saatnud ühe isearanis toreda mööbli; lady Irene oleks võinud juba sisse kolida. Seersant ja kaks teist sõdurit magasid ettevautuse pärast sel öösel bungalow's, kuna leitnant Fitzgerald seisis akna juures, kuulata-

des troopide öö saladuslikke hääli ja oodates igatsusega uut päeva, mis pidi tooma lady Irene.

* * *

Ragisedes hakkas töötama Sunbeami mootor. Pealik Sharke viipas mõlemale ohvitserile jumalagajätkuks. Üks sõdur, kes oli õppinud autojuhtimist, istus autotüüri juures, Fitzgerald ja Rawlinson taga. Igaks juhuseks lebasid nende taga kaks Winchester püssi plahvatuspadrunitega. Ei võidud teada, mis võib tulla nähtavale dshungli serval õidu kestel, ja mõlemad oleks soovitud jahisaaki.

Sügavad kraavid savises pinnas . . . Kusagil padrikus, mille servast möödus auto mitte liig kiirestempo, praksusid oksad. Seal pidi olema suurem loom.

Fitzgerald ajas pea taha ja lasi kergel tuulel, mis kahistas mangrovide pöösastes, meelekoliti jahutada. Ta vaatas sügavsinisesse taevasse, kus välkusid kuldsed toonid. Troopide taevas varajasel hommikutunnil on veetlev. Suur kuumusesümfoonia ei ole veel alanud, ta teeb alles ettevalmistusi, veel ei aura maapind. Kõik on lõpimatult puhas, selge ja ilus.

Ja Rawlinson andus imelisele tundele. Lõpuks katkestas Fitzgerald vaikuse:

„Mulle näib mõnikord, et kõik see — telefoniline kõnelus mu mõrsjaga, see auto sõit Barnes'i — ei ole muud kui Singh Rah suggestioon. Võtan enesel aegajalt kõrvast kinni ja tõmban tugevasti, et veenduda, et olen tõesti ärkvel.“

Rawlinson naeris.

„See on imelik, et peale esimest kokku puutumist Singh Rah'ga ma ka ei teadnud, kas näen und või olen ärkvel. Need näivad olevat ta tahte järeloomjud, mis annavad end tunda. See on nagu mingisugune rekonvalescents.“

Rawlinson näitas lehvikpalmile, mis ulatas kõrgele taeva. Kaks suurt ahvi ronisid valjusti häälitsehes puutüve mööda üles, ajasid üksteist taga ning kadusid kohe selle järele dshungli tihnikusse.

„Tahtsin teilt juba eile küsida, Rawlinson. Mida arvas Singh Rah — te näete, ta on kogu aeg minu mõtetes — kui ütles, et mind hääletud jumalad peaks hoidma? Kas mäletate, ta ütles seda kohe peale sisseastumist!“

Rawlinson noogutas:

„Võtsin enesele ette seda teile seletada, Fitzgerald, kuid unustasin. Nüüd, kui ise küsite . . . hääletud jumalad on maod!“

„Maod?“

„Jah. Singh Rah kuulub madude jumaldajate sekti. Poole päeva teekond meie garnisonist on madude jumaldajate pühadus, hääletute jumalate tempel. Selles templis, mis tõuseb kesk dshunglit, hoitakse kõik-sugu madusid, nad roomavad vabalt tempelis eneses ja ta pargis, ning neid valvavad preestrid. Selles templis on, nagu öeldud, kõik-sugu maod: hiiglamaod, kobrad, kole ophiophagus elaps, kellest jutustas eile Sharke. Ja on imelik, et loomad tunnevad oma kaitsjaid ja neile iialgi kallale ei tungi. Nad elavad rahulikult koos ja ainult päevadel, kui neid söüdetakse, ei või preestrid tulla templi sisemusse, sest siis võitlevad kõrged jumalad saagi pärast ja paljud tõendavad selgesti, et nad ei ole surematud, nagu teised taevalikud. Kord aastas . . .“

„Mis on kord aastas?“ küsis Fitzgerald väga huvitatult.

„Kord aastas on madude jumaldajate pidu. See olevat kõige õudsem, mida võib kujutada. Selleks ei küüni inimlik fantaasia. Sekt läheb siis templisse, et jumalaid austada.“

„Kas on eurooplased . . .?“

Rawlinson naeratas jälle veidi kaastundlikult.

„On näha, Fitzgerald, et teie veel kaua sel maal ei ole, et seda vähemalt poolesti tunda. Te tahtsite muidugi küsida, kas eurooplased sellest madude jumaldajate peost on osa võtnud? Armas seltsimees, umbes tunni aja pärast jõuame hiiglatiigi juure, mis kubiseb krokodillidest. Te nägite teda juba meie juure tulles, eks ole? Nii siis . . . Uskuge mind, Fitzgerald, on sama võimatu selles krokodillitiigis supelda, kui pääseda madude jumaldajate peole hääletute jumalate templis. See tooks kindla surma! Iialgi ei ole eurooplane sel päeval, sel õuduse ja kuulmatu hirmu öösel, selle templi lähedusse saanud. Mina seda vähemalt ei tea. Sharke ja mina ei ole seda katsunudki ja te teate, et ta ei karda surma ega kuradit, kui on vaja midagi uut sel maal tundma õppida.“

„See huvitaks mind väga, Rawlinson!“

„Singh Rah on tõepoolest imede mees! Teie, kes oleksite eile ennelõunat veel minestanud, kui oleksite silmanud vihmussi, kõnelete nüüd madude jumaldajate templist, nagu oleks see tenniseturniir Wimbledonis. Turnen aukartust Singh Rah vastu! Olen seda alati öelnud! Muidu usun ma, et teie uudishimu kaob, kui olete läbi tei-

nud avantüüre madudega. Ja nagu Sharke eile öieti ütles: need ei jää tulemata!“

Tee dshungli ääres tegi järsu käänaku, dshungli padrik mõlemal pool muutus ikka tihedamaks ja läbipääsmatuks. Lõhn oli nii tugev, et mõjus auto kiirest sõidust hoolimata lämmastavalt.

Rawlinson jälgis teravalt padrikut, mis oli alatise liikumises. Sii võttis ta aeglaselt püssi. Lühida pilguga andis ta Fitzgeraldile märku, kes samuti haaras püssi. Ei olnud kahtlust, et Rawlinson, kelle silmad olid teravamad kui tema omad, oli märganud dshungli padrikus midagi, mis oli laengu väärt.

Rawlinson kummardus pärismaalase — sõduri poole, kes oli pikendanud tempot ja äkki peatas.

„Kas nägid teda ka?“ küsis Rawlinson kiiresti.

„Näen teda, sahib, ja ta metsikute, valelikude silmade kiirgamist!“

Rawlinson pani püssi palge.

Sel silmapilgul jagunesid põõsad ja ühe hüppega kargas sealt hiiglakass välja. Kükitas auto kõrvale, pani end siis kõhuli, kargas ühe hüppega üles ja hüppas üle auto.

Kõlas pauk. Tuhandehääleline kisa dshunglist kõlas vastuseks, õhku tõusid kirjud linnud, ahvid kriiskasid metsikult ja kartlikult, näis, et see pauk oli vabastanud põrgu.

Leopard haaras metsikult käppadega õhku, tegi hüppe, veeres edasi ja lebas siis vaikselt. Pahemast silmast purskas punane veri, pritsis nahale, jooksis alla, näitas veripunast jälge kollakal liival.

Rawlinson oli Fitzgeraldiga sõidukist hüpanud ja vaatles saaki.

„Suurepärane, Rawlinson,“ ütles Fitzgerald kiitvalt ja surus seltsimehe kätt. „Olete sama osav kütt nagu Cambridge'is. Kas mäletate veel suurt savituide võidulaskmist, kus saite esimese auhinna?“

„Nahk meeldib mulle. Kuid liha. Te näete huvitavat vaatamängu, Fitzgerald. Leopardi liha viime krokodillidele ja küll te näete, kuidas saksad lunchi pärast tülitsevad. Edasi, Pum,“ pööras ta autojuhi poole, kes astus kiirelt ta juure.

Väike reisikohver, mis oli auto külge nõõritud, avati.

„Seal on kõik, mis vajame!“

Rawlinson tõstis sisu üksikud osad kõrgele:

„Sidemed . . . Phiool seerumit maohammustuse vastu . . . mõne maosordi juures see ei aita sugugi . . . morfium . . . Pra-

vaz' prits . . . oli mulle kord väga tarvilik . . . ja siin . . .“ ta tõstis kaks pikka, teravaks lihvitud nuga õhku — „intrumendid, millega Pum nülib leopardi naha. Te inestate, Fitzgerald, kui kiirelt töötab see pärismaalane — sõdur!“

Pool tundi hiljem oli leopardi nahk osavalt maha nülitud. Hõõguvas päikeses lebas röövlooma verine keha, suured rohekad kärbsed lendlesid saagihimuliselt ta ümber. Rawlinson võttis kohvrast pika kőie:

„Selle külge seome leopardi korjuse ja vieame teda järele. Krokodillid ei vali palju . . . Uskuge, neile maitseb hästi ka veidi tolmuseks saanud leopard.“

Nahk puhastati hoolikalt ja seoti auto külge.

Aeglaselt läks sõit edasi.

„Leopard on verejanulisem kui kõige metsikum tiiger,“ ütles Rawlinson, kes rõõmustas oma jahihõnne üle ja mõnusalt puhus oopiumi sisaldava paberossi sinist suitsu, „pärismaalased peavad väga imelikul viisil ta peale jahti, ainult nuga käes. Ainult nii närvitud inimesed, nagu on indud, omavad rahu selleks kardetavaks ettevõtteks. Nad ootavad, kuni leopard, keda luuravad, kallale tungib, siis torkavad nad ta kõlту. Häda sellele, kes hästi ei pista ja leopardi mitte kohe ei surma. Ta on paratamatult kadunud ja eelmisel aastal toodi pärismaalane kasarmusse, kes oli õudselts lõhki rebitud. Tal oli aga veel olnud jõudu teistkordselt torgata, mis oli tapnud leopardi. Ainult vähesed katsuvad tiigreid noaga tappa. Kuid on ka sarnaseid kirklikke jahimehi, kes usaldavad oma silma ja käe rahulikkust . . . Te leiata alati, et pärismaalased on konservatiivsed ja ainult vastumeelselt loobuvad esiisade kommetest. Nad valivad parem hädaohtlikuma, raskema jahiviisi, sest et nad kangekaelselt traditsioonist kinni peavad. Kuid oodake, kuni radsha Magalore Singh — ta elab umbes kolm tundi meie garnisonist eemal toredas palees, on Oxfordis õppinud ja lasab Poole'i juures ülikondi õmmelda, pealegi piltilus inimene — korraldab oma traditsioonilise suure peo. Eelmisel aastal olime kutsutud Sharke'iga — võim üelda, Fitzgerald, et saate inestama. Seda ei osata Inglismaal kujutleda, kuigi on palju nähtud ja läbi tehtud. Need loomavõitlused, mida radsha korraldab oma külaliste auks. Ma ei taha ette kujutleda . . .“

Auto oli jõudnud nüüd krokodillitiigi

Kindral T. Rotberg 10 aastat Varustusvalitsuse ülemaks.

Kümne aasta eest 1. oktoobril asus kindral T. Rotberg varustusvalitsuse ülema kohale. Väsimatu põhjalikkusega ja kestva tööga on kindral T. Rotberg parandanud kaitseväelaste toitlust, püstitanud rea moodsaid ning nägusaid kasarmuid, seadnud kindlale alusele kaitseväe relvatõotuse ja aidanud kaasa kaitseväele müretsetava varustuse headuse parandusele.

lähedusse. Võis näha kiirgavat, rohekat veepinda kesk mangrovide põõsaid.

„Kuidas näeb siin lunch välja?“ naeris Rawlinson ja pööras leopardi korjuse poole. See oli saanud vormituks massiks ja oli kaetud üleni mustuse ja tolmuga.

„See ei tee viga, mida mustem, seda maitavam rohelistele koletistele!“

Auto peatus. Kallas laskus vee juure. Põhjast tõusid mullid ja vaht. Kallas oli liivane ja tal olid näha laiad jäljed, nagu oleks loomi veetud üle liiva.

„Metsloomad, kes siia jooma tulevad, on muidugi kadunud. Krokodillid ootavad ainult seda. Tuksatused ja raputus, mõned õhukesed vereribad tiigi pinnal, murduvate kontide ragin ja siis jälle sügav vaikus. Teisiti on lugu, kui mõned loomad saagi pärast tulli lähevad. Siis on lugu elavam. Ehk on meil õnne. Usun ka vaevast, et üksainus koletis leopardist jagu saab.“

Pum vallandas kőie auto küljest ja tõmbas leopardi korjuse mäekallakule. Surnud röövloom lebas nüüd tihedas rohus.

Kindral I. Tõrvand 10. aastat kaitsevägede staabiülemaks.

1. oktoobril s. a. möödus kümme aastat, kui kindral-majori I. Tõrvand asus kindralstaabi ülemaks kohale. Selle aja vältel on kindral I. Tõrvand teinud suure töö meie riigikaitse-aparaadi organiseerimisel ja kaitseväge korraldamisel.

„Neil soomusloomadel on peen nina!“ Fitzgerald näitas kohale tiigis, mis ei olnud kaldast kaugel. Seni liikumatu vesi hakkas vahutama. Ilmusid rõngad, mis muutusid ikka suuremaks.

„Oh, üsna vana härra! Krokodillide patriark! Need loomad saavad väga vanaks! Nende elu ei ole ju halb!“

Rawlinson oli astunud kallaku lähedale. Nüüd tõusis krokodilli keha veest. Selgesti olid näha hirmsad lõuad õudsete hammastega.

„Ruttu leopard vette, Pum!“

Pärismaalane-sõdur heitis korjuse vägeva hoobiga laintesse. Vesi pritsis kõrgele . . . Ja nüüd algas kihav elu. Seni nii rahulik tiik oli saanud metsikuks võitlusplatsiks. Kolm . . . kümme . . . kakskümmend krokodilli tõuklesid, kiskusid suured tükiid surnud röövloomade kehast. Lahing läks ikka metsikumaks, mõned krokodillid piitsutasid sabadega vett, et see kõrgele

pritsis, mudaseks läks ja haisema löi. Akki näis olevat põrgu lahti. Siin olid kaks väiksemat krokodilli meeletus vihas üksteisesse kinni haaranud. Nad ei võinud enam üksteisest lahti saada, tormasid nagu hiigla-keeris mässavates lainetes ringi. Teised tõukasid nad eemale, tahtsid samuti igatsetud saagi kallale asuda. Kuid nende ap- lus võitles asjatult, selles näljaste loomade metsikus orgias hoidis vana krokodill, kes oli esimesena nähtavale tulnud, suurt lihato-mpu lõugade vahel ja tõrjus pealetungijad eemale. Väiksem krokodill, kuid juba täielikult arenenud, katsus vana käest saaki ära kiskuda. Ragisedes puurisid end Met- husalema hambad röövli koonu sisse.

Nüüd kadusid mõlemad võitlejad laintes, et uuesti ilmuda ja jälle kaduda. Punane . . . punane . . . punane . . . Kaugele ulatasid vastiku võitluse jäljed. Mõned kro- kodillid ujusid, kõht peal, laintel: teiste ohvrid, kes olid tugevamad kui nemad. . .

„Küllalt, Rawlinson!“

Fitzgerald oli kahvatanud. Ka Rawlin- son hingas raskelt. Ainult Pum seisis rahu- likult ja naeratas. Naeratas saladuslikult, nagu naeratavad hindud. Missugused imeli- likud inimesed elasid sel imelikul maal! Igaüks näis olevat individualiteet ja ometi sarnanesid nad üksteisele kõige imelikumal viisil . . . Kuidas oli öelnud pealik Sharke, kes tundis nii hästi maad ja rahvast: põh- jatud . . . arusaamatud . . . Jah, nad kuul- sid täpselt sõna, tegid vastuvaidlemata, mis kästi, olid nähtavasti truid, näisid end sahibide eest tappa lasta tahtvat.

Kuid kas oli see pime sõnakuulmine ehtne? Kas ei luuranud nende pruunide otsaesiste taga midagi mõistatuslikku? Kas näis võimatu, et tuli kord päev, mil need vägevad inimmassid enam ei kummardanud peotäie võitjate ees, mil nad purustasid ahelad, mis neid köitsid? Muidugi, mõne juures olid need ahelad kullast, mida vae- valt tähele pandi: need olid maharadshad, kes olid kasvanud Inglismaal, kellele olid antud uhked mündrid ja briljantidega kau- nistatud „India täht“. Nad ei tarvitsenud kaebada, ja Inglise ministerresident, kes nende kõrval elas, oli viisakus ise ega lasknud tunda, et see oli tema, kes valit- ses. Kuid teised . . . miljonid teised, kes surid nälga, kes said katku, kolera ohvriks . . . nimetute hiiglamass, kes ei pidanud Inglise valitsust õnnistuseks, sest et neil ei olnud tast kasu, mis oli ju tähtis . . .

(Järgneb.)

Koduigatsus.

Saksa kirjanik **Ludvig Staby.**

Me viibisime kaugel väljas Põhjameres. Tasakesi kohisedes ja sulisedes löi roheline vesi vastu väikse auriku nina, mis juba mitu päeva kurssi hoidis otseteed põhja poole. Üksipäi käis ta oma teed ääretumal ookeanil, isegi linnud, kes teda Shoti rauna lähedal ümbritsenud ja möödudes Shetlandi ja Farö saartest suurteks parvedeks tihenenud, olid ajajooksul kadunud, ainult mõni suur tormilind lendas vahetevahel kõleda kisaga üle voogude.

Samasugune rahu kui merel valitses laeval. Ühetooniliselt tungis masina korrapärane löök laevalaele, kus mõned madrused noota parandasid, sest laev oli kaluriteaurik. Mugaval toolil lamades vaatlesin ma mõtiskledes meeste virka tööd.

Äkki kõlas kommandosillalt hüte. Kapten Rolof pistis pea tüürimajakese aknast välja ja hüüdis mulle:

„Tulge, palun, üles, härra doktor, meie ette kerkib Ingolfs Hövde.“

„Madrused heitsid pilgu merele, kus midagi polnud näha, ja mina ronisin üles.“

„Seal bakbordil see mustjas joon on ta,“ ütles kapten ja osutas käega pahemale poole ette. „Siin on teile klaas!“

Põnevalt vahtisin ma osutatud suunas, aga ei suutnud midagi näha. Alles kui terava klaasi silmade ette tõstsin, nägin silmapiiril tumedat, pikka joont esile kerkivat. Ikka kõrgemale ja kõrgemale kerkis ta, sai

selgemaks ja varsti võisin teda isegi palja silmaga näha.

Nüüd muutus laevalagigi elavamaks. Madrused seisid reelingu ääres ja vahtisid agarasti sinna poole, ja kui masinist ilmus masinaruumi lahtise ukse vahele, hüüdis üks neist temale:

„Meister, Island on näha. Homme on kalu.“

„Noh, Jumalale tänu,“ vastas see ja astus reelingu ääre ette.

Pikkamisi tõusis maa veest esile — mustad lagedad kaljud terava pealiskandiga ja järskude seintega. Ikka selgemini võidi näha järske, sügavatest lõhedest läbistatud kaljusid, mille vastu murdlained korralikkude vaheaegade järele valget vahtu kõrgele pritsisid. Lähemale jõudes nägin ma, et see oli suur kolmenurgete kaljusaar, millel palju sarnadust oli Helgolandiga. Kui ma sellekohase märkuse tegin, ütles kapten minu kõrval:

„Üsna õige, see on Islandi lõunapoolne ots Ingolfs Hövde Huk, mida meie merimehed enamikus kutsuvad Islandi Helgolandiks.“

Kuna meie veel oma arvamisi vahetasime, ilmus tüürimees, tugev, tüse mees pruuni täishabemega, milles juba hõbelõngu leidus, kommandosillale. Tema terassinistel silmadel oli erilik läige; nad peegeldasid sise-rist ärevust, mis mulle selle vaikiva ja rahuliku mehe juures, kes kogu reisil ainustki üleaurust sõna ei ütelnud, silma paistis. Tummalt astus ta akna juure ja vaatas teravalt välja.

Meie aurik möödus eelmägestikust, mille taga pikalt seisis tasane maa, mis aga mõnesaja meetri järele uuesti tõusis ja eemalseisva uduloori sisse kadus. Kapten Rolof pilgutab mulle silmi ja osutas tüürimehele, kes ikka veel maale vahtis ja kelle nägu iseäralikult tuikas.

Mina ei saanud sest aru ja vaatasin kaptenile, kui tüürimees äkki poolvaljult hüüdis:

„Mäed, minu mäed!“

Tema kogu keha, mis sirgeks paisunud, näis olevat muutunud silmaks; liikumatult vahtis ta ette, kuna ta huuled midagi sosistasid.

K. Pätsi annetatud luigid Schnellii tiigil.

Kuid minul polnud nüüd aega seda silmitseda, sest imeilus pilt kütkestas nüüd minu pilku.

Oma ees, kõrgel õhus, nägin ma valget sära ja siru; teravates kontuurides ja ikka selgemini paistis ta sinise taeva põhjast silma, kuna ta allpool paksu pilveseina sisse kadus. Ikka säravamalt ilmus valge pilveseina kohal esile, kaks musta plekki tõstsid end teravasti silmipeletavast valgest esile ja nüüd teadsin ma — need olid ühe mäe, õigemini mäeaheliku igavese lumega kaetud harjad, mis meie ees seisis. Nad kasvasid ikka kõrgemale, tulid ikka enam esile pilvedest, mis meie all kõik kinni katsid. Umbes tund aega, mil ikka lähemale jõudsim, jäi pilt selliseks. Siis käis äkki mingisugune tõmbus, liigutus läbi pilveseina; ülespoole kerkides jagunesid udud, loorid õrenesid ikka enam ja muutusid läbipaistvamaks, siis mõne minuti järele seisis meie ees kõige toredam mägestik silmipimestavas päikesepaistes. Määratu massiivne Oröfa Jökull, Islandi kõrgeim mägi, esitles ennast meile omas suuruses.

Peaaegu kahtekolmandikku mäest kattis sirav lumi, kust järsud kaljud paljalt üles sirutasid, kuna veest tõusvad hallid kaljud läbistatud olid sügavatest kuristikkudest. Määratud jäästikud, mida tunda võis nende rohekast värvist ja sügavatest jääpragudest, jooksid harjalt ikka enam laienedes alla mereni. Kuna mäehari peitus pilvedes, vajus ta jalg merre. Metsik mägestikumaastik, vaatamata ta lagedusele ja kohutavusele meeliliigutav ilus, võib olla veel ilusam kui mandri mägestikud, sest sama pilguga, millega näeme jäästiku jääkogusid ja määratumaid lõhestikke, näeme ka hallrohelist merd, kus valaskalade veesambad nagu purtskaevud igalt poolt esile kerkivad ja tuhanded lumivalged kajakad lendlevad. Ja kõik see on ülevalatud naeratavast, aga mitte soojendavast päikesest, mis siin suve ajal vaid keskööl natukeseks ajaks kaob.

Kaua seisin ma nagu unenäos; minu ees seisis saagadestümbritsetud „Sädemete saar“ oma kirjeldamata iluduses, ja minus ärkasid tõsised, tulevad mõtted.

Siis kutsuti meid sööma. Alles laua juures märkasin ma, et tüürimees puudus, ja nüüd tuli mulle ka jälle tema kummaline olek meelde.

„Jah,“ ütles kapten, „see on alati nii. Tüürimees seisab ikka veel üleval ja vahib Islandi mägestikku ja jääliugustikke, niipea kui siia tuleme.“

„Aga mispärast?“ küsisin ma.

„Seda ma ei tea,“ vastas kapten Rolof. „Paremat tüürimeest, keda alati võib usaldada, ei leidu, selleks on mul hulk tõendusi, aga ta on alati vaikne ja rahulik, ainult kui mäed meie ette kerkivad, siis jääb ta neid vahtima ja teda valdab nähtavasti suur ärevus.“

„Imelik,“ vastasin mina. „Aga kas te ei ole temalt seletust küsinud?“

„Olen, aga siis vaatas ta mulle rahulikult silma ja ütles: „Kapten, sellest ei taha ma rääkida, sest teie ei saaks sellest aru.“ Noh, siis pole ma ka enam küsinud, sest mis on minul sellega asja.“

„Jah,“ ütles esimene masinist, „siin põhjas on ta hoopis teine, jutukam; siin näeme teda mõnikord isegi naeratavat, aga kummaline, kui kodureis algab ja meie rõõmsamaks saame kui muidu, jääb tema vaikseks ja jutukehvaks.“

Töö kutsus. Me olime jõudnud kalastamise kohale. Hoolega heideti suurt noota lähemal päevil välja, ja tihti, kui noota suure saagiga välja kisti, kuulsin ma tüürimehe kõva häält, sest tema kommando all töötati. Kapteni sõnad olid mu teinud uudishimuliseks ja tihti kõnetasin ma tüürimeest, kes mulle heameelega vastas. Kord kui suured mäed jälle meie ees seisis, seisin ma jälle reelingu ääres ja silmitsesin neid. Kapten vaatas tüürimajakasest välja ja ütles:

„Eks ole tõsi, see meie Island on ometi ilus!“

„Suurepärane,“ vastasin ma. „Sellist imeilusat nähtust olen ma kolme aasta eest näinud ainult Helveetsias. Seal nägin ma Gornegratilt samasuguse päikesepaiste käes Monte Rosa suurt mägederühma oma ees, kuna teisel pool Matterhorn oma teravat latva kõrgele taeva poole sirutas.“

Vaevalt olin seda ütelnud, kui tüürimees, keda ma oma taga polnud märganudki, minu poole pööras ja minult tuikaval näol küsis:

„Teie tunnete Helveetsiat?“

„Tunnen,“ vastasin ma, „veetsin seal ühe suve.“

„Kas viibisite ka Meiringenis ja Grimselis?“

„Muidugi,“ naersin ma; „Meiringenis elas ma mitu päeva „Valges Ristis“, külastasin Reichenbachi koskesid ja Aari kuristikku ning käisin hiljem ka Grimseli kaudu Rhone jääliugustikul.“

„Aari kuristik. Kas käisite ka Innertkircheni külas kahe kuristiku taga, kust tee üles läheb Grimselile?“

„Tihti,“ vastasin ma; „aga ütlege, kust teie kui vesirott seda kõik tunnete?“

„Kust ma seda tunnen? See on ju minu kodumaa!“ hüüdis ta.

„Teie olete helveetslane! Milline tuul ajas teid siis merele?“ küsisin ma inestades.

„Jah, seda võite küsida,“ vastas ta ärevalt. „Iselaadi see on, aga selline on inimese saatus. Kuid mis sellest rääkida!“ lõpetas ta ja kadus kajutisse.

Hämmastusega vaatasin ma kaptenile.

„Jah,“ naeris see, „ma teadsin, et ta on Helveetsias sündinud, see seisab ju tema passil.“

„Nüüd oskan ma ka seletada tema olekut mägesid nähes,“ hüüdsin ma. „Need tulevad temale meelde ta kodumaad, äratavad temas koduigatsuse.“

„Võib olla,“ kinnitas kapten, „aga tema viibib juba ligi kakskümmend aastat merel ja pole, niipalju kui tean, veel iial kodus käinud. Miks mitte, kui ta koju igatseb? Ei, selle taga peitub küll midagi muud.“

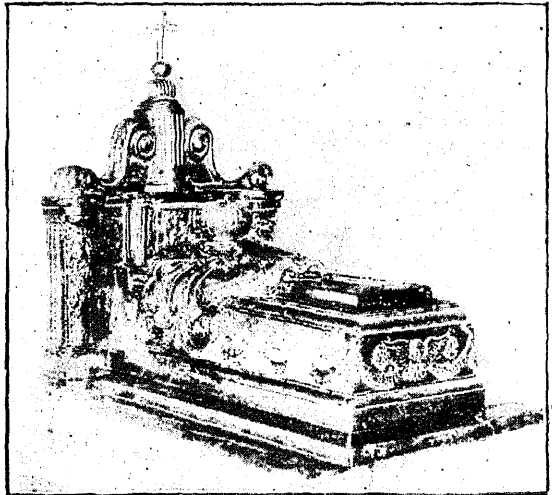
Ma ei osanud midagi vastata; minu palvel näitas kapten mulle ta passi, ja tõsi, seal seisis: Tüürimees Heinrich Firmov, sündinud 6. märtsil 1870 Innertkirchenis, Helveetsias. Kuidas ta merele saanud, seda kapten ei teadnud. Mind hakkas mees ikka enam huvitama, aga ma tundsin ka, et ta eneselt midagi küsida ei lasknud, mispärast pidin rahule jääma.

Jälle möödusid päevad kalastamisel. Siis, ühel pühapäeval, muutus äkki selge ilm. Mäed kadusid pikkamisi halli uttu ja silma-äär tuhmus.

„Pange tähele, mõne minuti pärast viibime udus,“ ütles kapten tõsiselt, „et tont teda võtku!“

Ja tõsi, kohutava kiirusega nihkus läbi-paistmatu sein lähemale, päike kadus, paksud, hallid loorid laskusid laeva ümber — kardetud Islandi-udu piiras meid. Kõik ümberus oli hall, midagi polnud enam näha; mastid kadusid paksu loori, isegi korstnaotsa polnud näha, ja selle juures valitses jube vaikus; nagu vedel tina oli meri sile ja rahulik, kõik oli hall, kõik hall.

Juba kuuldus kommando: „Stopp!“ ja natukese aja pärast seisis aurik vaikselt ja liikumatult nagu magaks ta; kõik töö seisis, ainult hirmus auruvile vilistas lühikeste vaheaegade järele, et mitte kokku põrgata mõne teise aurikuga. Et pääseda vile eest, mis kõrvule hirmus, läksin ma laeva pärale ea istusin seal kõiehnunikule. Siis kuulsin inese kõrval kobinat, nägin üht inimesekogu

Sarkofaag piiskop Platoni hauale Tallinna Issandamuutmise kirikus, kelle tapsid enamlased Tartus 1919. a. Eestist lahkudes. Sarkofaag valmistatakse kunsttööstuskooli õpetaja hra. Pruuli kavandi järelle Saaremaa marmorist, pronksist kaunistustega.

ja tundsin selles ettepoole kummardades ära tüürimehe.

„Hei, tüürimees, milline lugu!“ hüüdsin ma. „Kas see kestab kaua?“

„Võimalik,“ vastas tema. „Igatahes mõned tunnid.“

„Noh, siis istuge siia minu juure,“ ütlesin ma temale oma kõrval ruumi tehes.

„Asi näib nüüd nii, nagu ujuksime mõnes lombis; teie mägedest pole midagi näha.“

„Minu mägedest, jah, seda võite küll ütelda, sest minule on nad armsad, need mäed,“ vastas tema unistaval pilgul. Siis, väikese vaheaja järele, ajas ta enese äkki sirgeks ja ütles: „Härra doktor, mida ma veel kellelegi pole ütelnud, seda ütlen nüüd teile teie hiljutise küsimuse vastuseks, kuidas ma merele olen sattunud, sest teie olete minu kodumaad näinud ja kui te kord jälle sinna lähete, siis“ — ta hääli muutus pehmeks — „siis tervitage minu Helveetsiat ja mõtelge minule kaugel Islandis.“

Mina ei katkestanud ta juttu ja tema algas:

„Olen sündinud, kuidas juba teate, Innertkirchenis, külas ülevalpool Aari kuristikku. Minu isa oma oli Vallenhof küla lähedal; tema oli kui Valleni talu omanik lugupeetud mees, sest tal olid head põllud ja heinamaad. Ma kasvasin vabas mägestikuõhus ühes oma venna Xaveriga, kes oli minust aasta vanem. Poisikestena hoidsime karja

ja elasime vaba elu, kuigi see polnud tööta ja raskusteta. Nii lendasid aastad suvel mägedel, talvel kodus ja koolis.

Kui me olime leeris käinud, tõusis küsimus, mis meist, vähemalt minust, pidi saama, sest vanem vend päris talu. Tükk aega suvel jäi küsimus otsustamata, sest et ma karjaga jälle mäele karjamaale läksin; ma ei teadnud, kas hakata metsatülemaks või mõeldriks kodumaa mägestikus.

Siis ilmus ühel päeval keegi võõras härra üles minu karjahütti. Ta oli eksiteele sattunud ja ei teadnud, kuidas jälle alla Meiringeni saada. Mina juhatasin ta õigele teele, tema ajas minuga lahkesti juttu, ja kui ta lahkus, kinkis ta mulle mälestuseks väikese raamatu, mille pealkiri oli: Minu reis Indiasse. See raamat kirjeldas leekivates värvides kauge imemaa ilu, ja kuna ma seda ikka jälle lugesin ja kõike enesele elavalt kujutlesin, siis asus mu hinge igatsus selle kauge, ilusa maailma järele, kus leidus toremaid metsi, kummalisi taimi, loomi ja inimesi ning veel suuremaid mägesid kui meil kodus.

Kui ma sügisel mägestikukarjamaalt alla tuln, oli mul kindel nõu maailma vaatama minna, kuigi ma veel selgesti ei teadnud, kuidas seda kõik pidin toimima. Mulle tuli appi juhus. Ma pidin alla Gersansse, Viervaldstätteri järve ääre, oma tädi, ema õe, juure minema ja mul oli luba sinna nädalaks või paariks paigale jääda. Suur turistideparv, kellest tädi mulle jutustas, oli kadunud, ainult üks härra elas veel minu tädi majas ja nautis ilusaid, päikesepaistelisi oktoobripäevi. Igal hommikul sõitis ta väikese purjepaadiga järvele ning tegi lähemaid ja pikemaid sõite.

Ühel hommikul, kui ma vana härra Valterit ankruketti aitasin lahti teha, küsis ta minult, kas ma ei tahaks kaasa tulla, ja kui ta minu särasilmi nägi, hakkas ta naerma ja mina pidin paati astuma. Nüüd saime peagi lähemalt tuttavaks ja ma sõitsin temaga igapäev. Tema oli vana laevakapten, kes pikast teenitusest puhkas, aga kõige hingega vee küljes kiindus ja ainult arsti nõuandel mägedesse oli tulnud. Aga siingi viibis ta igapäev paadis ja polnud kunagi paremas tujus kui siis, mil järvel kõva tuul puhus, mis paati siia-sinna paiskas, nii et ma otse kartma hakkasin. Siis naeris ta täiest kõrist ja jutustas mulle suurtest ookeanitormidest väljas maailmas.

Ja kui ma temalt kord küsisin, kas ta ka Indias on käinud, kinnitas ta mulle kõiki neid imeasju, mis ma sellest maast olin

lugenud. Viimasel sealviibimise päeval ütlesin ma talle, et heameelega tahaksin laia maailma tundma õppida ja ka meremeheks saada, nagu tema olnud. Siis silmitses ta mind kaua ja ütles:

„Mu poiss, selleks on sul osavust küll, aga mõtle enne kolm korda järele, sest maailmas ei ole kõik nii, kuidas sina arvad. Aga kui sul kindel nõu on, siis pead ka kõik kannatama. Nii siis, kui tahad, pööra minu poole ja mina tahan sind aidata.“

Ta andis mulle oma aadressi Bremenis, ja mina läksin rõõmsa meelega koju tagasi.

Pika võitluse järele vanematega anti mulle viimaks luba. Sellist asja polnud küllas veel olnud, kõik raputasid pead ja vana õpetaja ütles: „Poiss, kui mäed su siit välja lasevad, siis tea, küll nad tõmbavad su siia jälle tagasi!“

Ma olin oma aitajale Bremenisse kirjutanud ja sain mõne nädala pärast vastuse, et ma võin laevapoisina astuda „Marianne“ laele, mis laev oli Bremenist Bombayssse sõitmas.

Ülestõusmise püha ajal lahkusin kodumaalt; lumi kattis alles mägesid, aga väljas maal valitses juba kevade, ja rõõmsa südamega reisilt saadud muljete üle jõudsin ma Bremenisse.

Härra Valter võttis mu lahkelt vastu ja saatis minu „Marianne“ laele. Mis pean teile nüüd veel jutustama? Vaatamata raskele elule meeldis mulle laeval päris hästi; ma õppisin ju alati uut tundma ja sain näha oma igatsusemaad Indiat kui ka veel teisi maid. Kolm aastat viibisin ma „Mariannel“, esiootsa laevapoisina, siis madrusena. Siis läksin teistele laevadele, aga mida enam ma maailma nägin, seda suuremaks kasvas mu igatsus armsate kodumägede järele, ja Austraalias astusin ma ühe laeva teenistusse, mis sõitis Bremenisse.

Kuue aasta pärast astusin ma seal jälle maale. Nüüd käis mu igatsus kodu järele. Minu vana sõber Bremenis ütles naeratahes, et meri mind enam lahti ei lase, niipea kui mäed nähtud, hakkavat mul seal varsti igav.

Õnnelikult jõudsin kodumaale. Kui ma mägesid jälle nägin, haaras see mind vägevasti ja ma külastasin kõiki kohte, milles oli möödunud minu noorus. See oli jõuluaeg ja ma tahtsin jääda sinna, jääda kevadeni; mu vanemad olid mu elukutsega leppinud, sest mu'st oli saanud tugev mees ja ma olin koju toonud hulga raha. Küll vahiti mind imestusega, ja kui ma õhtuti

kõrtsis rääkisin võõrastest maadest ja inimestest, siis kuulsid kõik hinged kinni pidades. Ma kiitsin maailma ja ometi oli mul kodus kõige parem.

Varsti märkasin ma, et Toni, kõrtsimehe ainus tütar, minu kõige sülikam kuulaja oli; ta mustsd silmad viibisid nii eriskummalise ilmega lainu näol, et — noh, lühidalt, ma armusin temasse juba mõne päeva pärast. Katsusin enesele seletada, et see ei lähe, ja kui mu vana sõber mulle siis kohta pakkus ühele Lõuna-Ameerikasse sõitvale laevale, ütlesin kohe jah, ise uskudes, et seega asi jälle korras on.

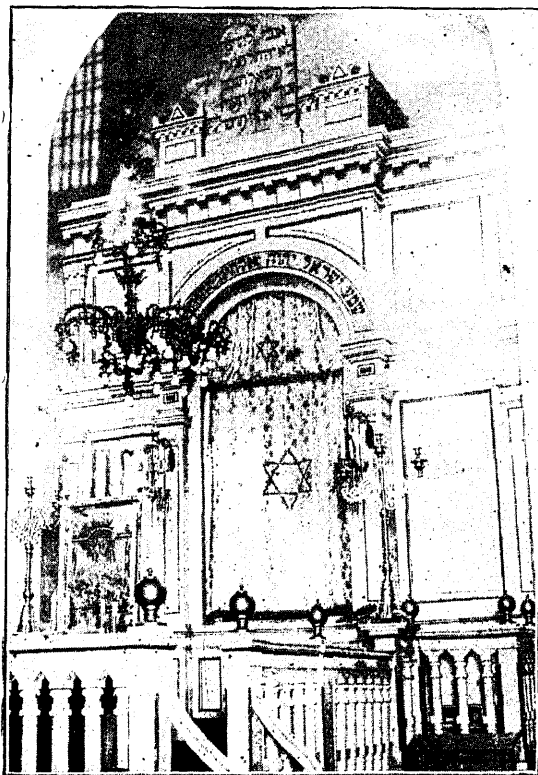
Teisel päeval, kui kõrtsis jutustasin, et nüüd varsti jälle Lõuna-Ameerikasse sõidan, nägin juhulikult, et Toni äkki kahvatas, ja nagu välk käis minust läbi teadmine, mida ma iial polnud mõtelnud ega lootnud. Veel samal õhtul tunnistas Toni mulle oma armastust ja ma olin kõige õnnelikum inimene päikese all. Nüüd algasid mulle õndsad päevad, kuid varsti lähenes tähtaeg, mil pidin minema laevale. Raskesti koorimas see mõte minu rinda, sest nüüd polnud mul mere järele enam lusti, vaid ma tahtsin meelsamini koju jääda.

Agaga sõna murda, kapten Valterit petta? See ei läinud. Olin oma armastuse vanematele ja ka Toni isale — ema oli tal surnud ammu — teatavaks teinud, need olid sellega nõus ja tulevane äi rõõmustas, et varsti võis puhkusele minna, sest kõrtsi tahtis ta oma tütrele edasi anda. Mul oli kahju, et olin kohustatud reisile minema, aga ma ei tahtnud juba kapten Valteri pärast sõna murda.

Lahkumisel lohutasin ma oma neikest, keda südamest armastasin, et see minu viimane reis on, kust ma hiljemalt jälle poolteise aasta pärast tagasi tulen. Teenistus laeval mööduski ruttu; kord sain Rio de Janerios oma pruudilt ka teate, et kodus kõik korras on. Agaga nagu see merimeheelus juhtub, laadisime laevakoorma Kaplinna, sealt Sidneysse, ja kui ma viimaks Bremenisse jõudsin, oli kaks ja pool aastat möödunud. Ometi ütlesin ma merele nüüd igavesti jumalaga ja sõitsin rõõmsa meelega oma mägede poole.

Selgel sügisepäeval jõudsin Meiringeni; lustilikult ja ülmeelikult läksin kuristikust läbi ja jõudsin videviku ajal Vallenhofi.

Ruttu jooksin majja, et pärast kiiret vanemate teretamist rutata oma Toni kätte vahele. Kui ma astusin rõõmsa teretusega tuppa, vaatas mu vana ema mulle otse kohkudes otsa ja langes mulle nuttes kaela.

Oron'hakodesch — Tallinna juudi süngagoogi pühama osa.

Isagi oli ehmunud ja ei jaksanud ärevuses tooliltki tõusta.

„Mis teil on?“ hüüdsin ma täis tumedat aimu. „Kas Toni käsi ei käi hästi, on ta haige või koguni —“ kiljatasin ma.

„Ei, ei,“ rahustasid vanad, „tema on terve ja kõik on korras.“

Hiiglakivi veeres mul neid sõnu knuldes südamest ja ma ruttasin ukse juure, aga mu vanemad hoidsid mind kinni ja ma pidin nende kõrvale istuma. Ja nüüd tuli see, nüüd — jutustaja kogeles ja hingas sügavasti; mina ei eksitanud teda ei sõnaga ega näoilmega, ja siis jätkas ta:

„Jah, nii see oli; isa ja siis ema jutustasid mulle suurest õnnetusest, mis meid tabanud. Isa oli venna nõuandel suvel pärast minu lahkumist alla orgu ehitatud saeveski, millesse ta küll kõik oma kapitali pani, aga mis ka häid tulemusi tootas, sest et seal ümbruses selline asutus puudus. Sügisel oli veski valmis ja tegevus algas. Esiotsa ainult pikkamisi, sest et palke mägedest alles hiljem saadi alla tuua, aga asi paranes iga päevaga.“

Siis agaga tuli järgneval kevadel lumemi-

nekuajal hirmus torm; laviinid mürisesid kõigilt mägedelt alla orgu, veed paisusid kõrgele ja hirmus kõuevihm tõi kõigele veel määratumat lisa. Kui hirmus ilm kahe päeva pärast möödus, polnud saeveskist enam midagi näha. Veel enam. Isa karjamaale ja põllule oli veerenud hirmus kivilaviin ja kõik oli seal nüüd mitne jala paksuselt kivirahnude alla maetud. Minu isa oli ainsa ööga jäänud vaeseks, sest kust pidi ta veel jõudu ja raha saama kõike jälle korda seada? Nüüd saabus Valleni talule raske aeg. Vend töötas, mis jõudis, aga selle ühe öö hävitust oli võimalik alles ehk aastate jooksul jälle heaks teha.

Siis tuli, ei tea kellel, mõte, et jõukas kõrtsimees võiks aidata, et Xaver, minu vend, peaks Toni kosima, sest minu kojutulek olla kahtlane, kuna ma juba kaks aastat ära olin ja enesest midagi ei olnud kuulda lasknud.

Nagu ütlesin, ei tea, kes selle mürgise mõtte mu vanematele oli kõrva sosistanud, lühidalt, ta leidis nende südames ja lõpuks ka kõrtsimehe südames pinda. Minu vendki oli valmis, sest tema oli, arvan ma, minu peale juba ammu selle ilusa neiu pärast kade olnud, ja lõpuks hullutasid nad mu neingi oma nõusse. Ja nüüd olin äkki mina ilmunud, parajasti päev enne pulmi, sest homme pidi laulatus olema ja mu vend viibis sel õhtul ühes teiste noortega kõrtsis eelpidustusel.

Kui vanemad mulle selle kõik kogeledes ja viivitades olid jutustanud, olin ma esiti nagu vapustatud, siis aga sai minust viha võimuse ja ma tahtsin rutata rõõmsasse seltskonda, et seal vastutusele võtta oma venda ja neiu. Nuttes ja ahastades vanutasid mind mu vanemad, siis olla kõik kadunud, meie isade pärandus minna oksjoni alla, sest abielu suhtes oli juba sinna hulk võlga peale võetud. Oma meeletuses ei tahtnud ma kõigest sellest midagi kuulda, kõik minus möllas ja kisendas, aga viimaks, kui ma rahustusin ja mu vanemad mulle ütlesid, et nad siis peavad kerjama minema, murdis nende mure minu südame.

Ja nüüd kaalutlesin ma, et minult nüüd kõik, ka kui abielust asja ei saaks, parem juba röövitud, ja sellepärast otsustasin pärast rasket võitlust asjadel oma rada minna lasta.

Veel samal õhtul läksin ma tagasi Meiringeni, ma ei tahtnud venda, ei tahtnud peajasjalikult enam Tonit näha. Usun, et oleks sündinud õnnetus, kui neist kumbki minule ette oleks juhtunud, sest vihas ei

tunud ma mitte iseennastki. Ja oli hea, et mu vana isa mind tüki maad veel saatis, sest kes teab, kas ma muidu veel poleks ümber pöörnud. Isalt võtsin ma sõna, mitte kellelegi ütelda, et ma olin kodus käinud.

Kuidas ma Bremerisse jälle tagasi jõudsin, ei tea enam; ma läksin kohe esimesele laevale ja sõitsin lähemad aastad rahuult kõik mered läbi. Kummalisel viisil muutus, ehkki ma oma mõtteid vägisi temast kaugel hoidsin, koduigatsus minus ikka tugevamaks, ja tihti arvasin ma, et seda elu enam ei jaksa välja kannatada.

Siis, juba aastaid tagasi, juhatas juhus minu ühele kalurilaevale tüürimeheks; ma jõudsin siia Islandi juure, ja kui ma esimest korda nägin mägesid, lumevälju, jäästikke, siis valdas mind mitte kaua enam tuntud tunne. Ma nägin jälle mägesid, kaljuid ja igavest lund, nägin oma kodumaa pilti, ja minu koduigatsus leidis lühikest aega rahuldust. Ja mida sagedamini ma tulin Islandile, seda armsamaks said mulle mäed, ja ma valtisin igatsedes üles mägedele, mis mulle kui vanad tuttavad on armsaks saanud. Nii, nüüd teate, mispärast ma siin olen ja mis mind siia tõmbab,“ lõpetas tüürimees oma jutustuse.

„Ja teie vanemad, teie isamaja,“ küsisin ma meeleliigutusega.

„Minu vanemad puhkavad juba ammu hauas, vend ja tema naine peavad Valleni talu; nende käsi käib hästi ja neil on kolm last, kaks poissi ja üks tütarlaps. Kahe aasta eest saatsid nad mulle laste pildid, tütar sarnaneb väga emale,“ ütles mees tasakesi ja vaatas naeratades oma ette.

„Ja kas te oma kodumaad enam ei taha näha?“

„Võib olla, võib olla,“ vastas ta mõtiskledes. „Nüüd on nad kakskümmend aastat abielus; on mind viimastel aastatel tihti koju kutsunud ja ma pidin neile lõpuks lubama, et tulen nende hõbepulmadeks. Nii siis saan ma viie aasta pärast oma Helveetsia mägesid võid olla jälle näha ja siis vist küll jäängi kodumaale!“

Meie vahel oli kõik vaikseks jäänud; tummalt andsin ma tublile mehele kätt.

„Ship, ahoi!“ kajas äkki läbi udu. Auruviile vilistas kõledamini kui seni, tontlikult ilmusid udust ühe laeva raad ja mastid, hiiglasuurelt ja fantastlikult uttu kadudes. Tüürimees kargas jalule; teenistus kutsus teda ette poole, ja mõtiskledes vaatasin ma järele mehele, kes nii lihtsalt edasi ruttas ja ometi oli kangelane.

Üle suure lombi.

Austria kirjanik **Otto Rung.**

Itaalia auriku lael oli keegi mustas riides naine enesele üsna laeva pärrale, stevardi jääkapi taha, alalise platsi valinud. Seal istus ta oma väikesel kimbul, milles kõik ta varandus peitus, ja hoidis enmast kogu päeva päikese varjus.

Vaevalt oli ta viiskümmend aastat vana, aga ta nägi välja nagu vana naine: kohmakas, väga rahulik, pehme, kortsus näoga, mis rätiku alt liikumatult välja vahtis. Tema nimi oli Ermina Hanem ja ta oli pärit Kesk-Egiptusest Kene linnast. Ainus keel, mida ta oskas, oli Araabia keel; muidu oli ta pealegi kristlanna. Kuid peale mõne pühiku nime ja paastupäeva ei teadnud ta oma usust midagi lähemat. Kõigi nende asjade eest kandis hoolt püha patriark Masris ja tema diakonus isa Girgis Kenes, kes igal pühapäeval liturgiat luges Kopti keeles, mida ta isegi ei mõistnud, mis siis veel rääkida sellest eidest.

Seal oli ta teiste naistega seisnud kinnise kirikutooli suitsunud võre taga, ja kõik ta vagadus koondus nelja hääle ümber, mis ta koorist eraldas, ja nelja isiku ümber, keda ta võre vahelt ära tundis. Need olid ta neli poega: Jakob, Jussuf, David ja Simon!

Nüüd aga olid nad temast juba ammu lahkunud — kõik neli, Simon, kõige vanem, kõige viimaks. Ja nüüd oli ta nende poole teel — üle suure lombi!

Itaalia aurik käib kaunis korralikult Messina ja Aleksandria vahel. Eit oli vaevata laevale pääsnud. Keegi stevard oli tal suure koti täie piastreid ja shillingeid, mida ta võõ küljes kandis, Itaalia liirideks ümber vahetanud.

Stevard juhatas ta üles tüürimehe juure, sest et tal veel piletit ei olnud. Tüürimees silmitses teda küsivalt ja eit noogutas temale oma musta loori tagant rahulikult peaga.

Stevard võttis tarvitusele oma väikese Araabia keele oskuse.

„Enti räiha fën? — Kuhu, oh naine?“

Eit vaatas rõõmsasti üles, sest et ta mehest aru sai.

„Simoni juure New-Yorki!“ ütles ta.

Tüürimees tegi suured silmad. Simon New-Yorgis? Suur Muhamed!

„Ma fisch New-York! Mitte jälgegi New-Yorgist! See laev sõidab Messinasse. Mitte Faugemale! Nii! Kalas!“

Aga eit naeratas talle rahulikult vastu ja kordas, kuna ta temale ise raha peo peale luges: „Simoni juure New-Yorki. Kuupalju?“

Nüüd kehitas tüürimees õlgu ja andis talle pileti Messinasse, võttis talt pileti hinna ja mitte soldotki rohkem ja juhatas ta taha poole teise klassi kajutisse. Raputas pead. Simon New-Yorgis! Bene! Iga tahes töotas ta teda Messinasse jõudes silmas pidada. Jutustas söögilauas temast ja andis talle nimeks „la Nonna“ — „vanaema“ Ja see nimi jäi talle kuni ta laeval viibis.

La Nonna läks kohe päikese varju. Käed süles koos, vahtis ta unistades välja suurele veele, mis veel palju laiem oli kui Niiluse jõgi. Siin seisis vaid lage meri, aga teisel pool merd, seal seisis New-York, seal olid Simon, ja Jussuf, ja Jakob, ja David, tema neli poega, kes temast lahkunud ja nüüd rätsepad olid ja New-Yorgi inimestele õmblesid kaftaneid ja gallabichsid!

Kaksteistkümmend aastat oli ta üksik elanud, oodates ainult nelja kirja, mis iga aasta temale tulid kaugelt võõralt maalt New-Yorgist!

Iga sellise kirja oli ta viinud Kenes ühe kirjutaja kätte. Ja Salib Farag Effendi oli selle eest vastu võtnud kaks piastrit ja oli selle ühe silmaga, mis Allah temale jätnud, lugenud, mis kirjas seisis: et Jakob või Simon või David või Jussuf teda südamest tervitab ja et nende käsi hästi käib, ja et nende ainus soov on teda veel kord näha saada.

Nii tulid kirjad aasta aasta järele ja igas kirjas kirjutasid pojad, et tulgu ta nüüd varsti, õige pea! Sest töö olla nii hea ja kibe, et neil enestel võimatu olla tema juure reisida.

Kui ta nüüd oli aastate jooksul poegade kirju küllalt kaalunud, otsustas ta ühel päeval Simonit New-Yorgis külastada. Niipea kui otsus küps, läks ta oma onupoja juure, kes ümbruse fellahidele raha laenas, ja küsis temalt, kas ta kõik, mis temal on, teatud summa raha eest enesele pandiks ei võtaks. Mees mõtles ettepanu üle õhtuni järele ja andis talle siis maja, aia, kolme eesli ja vaibalaagri eest viiskümmend inglise naela. Rõõmust särades läks eit nüüd kirjutaja juure.

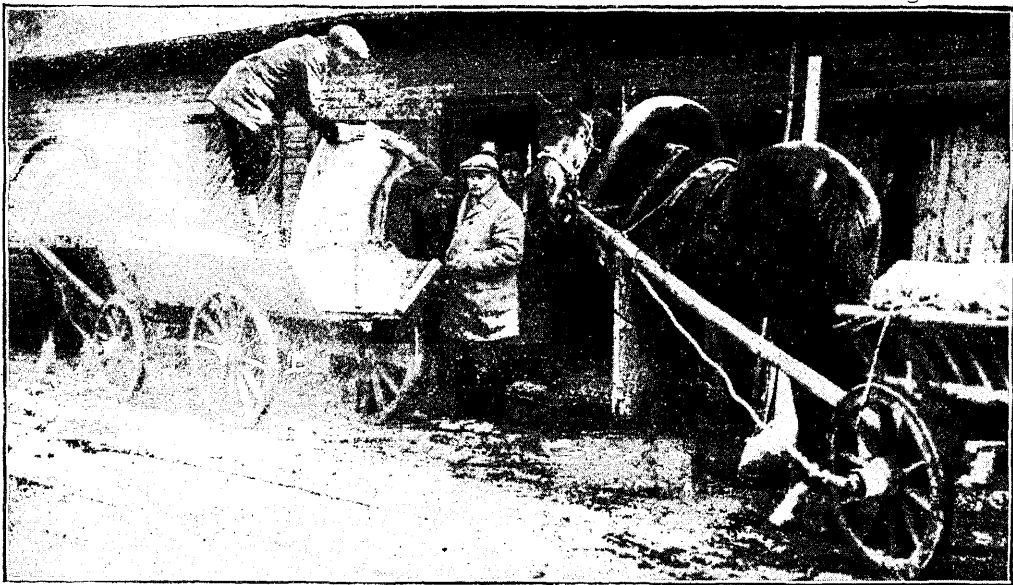
„Tahan kirjutada Simonile kirja,“ ütles ta. „Tee seda minu eest ja teata talle, et ma homme New-Yorki reisin!“

Päeval pärast kirja kirjutamist ja teele-
saatmist istus Ermina Hanem oma kraami-
kimbuga valgesse ekspressrongi, mis Luxori
ja Kairo vahel käib. Nii jõudis ta kergest.
Masri (Kairose) ja sealt Aleksandriassei
Kõik, kellelt ta teed küsis, andsid talle hea
vastuse. Ja kui ta ühelt kopti effendilt laeva
järele küsis, mis New-Yorki sõidab, juhatas
see ta Itaalia aurikule „Cavour“, millega
ta nüüd oli õigel teel — Simoni juure New-
Yorki!

Kolmandal päeval ilmus koidu ajal kõr-

Kui aurik pärastlõunat Messiina sadamasse
jõudis ja eit märkas, et nüüd on sihile jõu-
tud, läks ta ühes teistega maale. Ja esime-
selt, kes talle vastu tuli, küsis ta Simoni
järele. Mees noogutas ja osutas sõnatult
otsaesisele. Siis läks eit edasi ja uskus, et
on õigel teel.

Aga juba mõni samm sadamast eemal jäi
ta ehmatades seisma, nimelt laia Korsotee
algul. Siin polnud inimesi; igalt poolt vah-
tisid talle vastu ainult lõhkenud, purustatud
müürid tühjade aknaavaustega, ja läbi paksu
lubjaudu nägi ta, et nende varemete taga
enam mingisuguseid maju ei olnud, vaid
ikka ainult varemed ja varemed. Nii täna-

Rukki kokkuostu esimesed voorid Tallinnas ETK. ladude ees.

gele udu kohale valge, kolmenurgeline kivi-
plaat, mis, kui lähemale jõuti, pikkamisi
merest üles tõusis. Ja viimaks seisis nende
ees määratu sügav, sinine, suitsustümbrit-
setud ladvaga mägi, palju suurem kui ükski
kõrbemägi Kene lähedal. Kaasreisijad osu-
tasid sellele ja hüüdsid „Ätna“.

La Nonna aga oli tema jalal näinud val-
geid ja kollaseid linnamüüre. See oli suur
linn suurte tänavate ja aedadega!

Tüürimees möödus temast. Eit võttis ta
varrukast kinni ja vaatas talle naeratava
ootusega otsa.

„New-York?“ küsis ta.

Mees naeris ja lõi enesele plaksudes reiele.

„Ma fisch New-York!“ naeris ta. „See
seal? See on Kataania! Sitsiilia! Itaalia!
Kataania!“

valt tänavale. Just tema jalgade ees kasva-
sid aga pikad rohupuhmad välja värskelt
kaevatud august — ja seal olid kollased
kondid — jah, tõesti, ühe lapse kondid,
küljeluud ja selgroog!

Üimaselt istus ta purustatud marmorkae-
vule ja pisarad veeresid ta silmist. Sest
nüüd taipas ta: linn, kuhu ta jõudnud, oli
surnud, tabatud Allah vihast! Nende vare-
mete all lamasid nüüd kõik need mitmed
sajad New-Yorgi inimesed, ja nende hulgas
ta pojadki. Raskesti vajus ta pea rinnale
ja ta hakkas ahastama.

Nõnda leidis ta auriku tüürimees, kes oli
töotanud tema järele valvata. Mees pani oma
käte eide õlale.

„Noh, vanaema!“ naeris ta. „Miks sa
nutad? See on“ — ta osutas käega ümb-

rusesse, „Terremoto! Maaväring! Viisasstat tagasi!“

Eit tõstis ilmad: „Kõik surnud!“ Ta alastas oma ette: „Minu pojad! Simon, Jussuf — kõik! Seal varemete all!“

Tüürimees oli tõsiseks jäänud.

„See siin ei ole New-York!“ Ta rebis taskuraamatust ühe lehe ja kirjutas sellele: „Võtke vanaema New-Yorgi aurikule,“ pistis sedeli eidele pilku ja juhatas sinna, kus aurik Genuasse oli sõitmas.

Nii jõudis eit Allah armu läbi Genuasse.

Kui ta oma kompsuga Genuas maale astus, mõtiskles ta kaua, enne kui teele läks. Siis sammus ta Sadama tänavat mööda edasi, seni kui üks mees teda kõnetas.

Eit jäi seisma ja näitas mehele sedelit, mis tüürimees talle annud. Mees imestas, ta nägu muutus tõsiseks ja kindlaks. Siis raputas ta murelikult pead.

„Enne kolme kuud aurikut New-Yorki ei sõida!“ ütles ta.

Parajasti möödus sealt keegi Tunise araablane, vaibavarandus pahemal õlal. Tema sai ühe liiri tasu ja tõlkis siis, et aurikut enne kolme kuud New-Yorki ei lähe. Aga vanaema võivat selle aja elada signor Pietro Lombardi juures, kus tal kaks liiri päevas kosti ja korteri eest oleks maksta. Ja vanaema oli sellega nõus.

Sest kolm kuud, milline lühike aeg! Temale tundus, nagu viibiks ta juba nüüd oma poegade lähedal. Jah, need olid ta lähedal. Juba kolme kuu pärast pidi ta neid nägema!

Mister Josef B. Hanemi äri, gentlemans Tailor and frist class dresmakar, seisib Brooklynis.

Mr. Hanem tuli lõunal koju ja leidis oma venna ning kaasäriomaniku õige ärevas meeleolus. Ilmaaegu püüdis Josefi abikaasa Eudoxia, noor ameeriklanna, kes Greekast pärit, teda rahustada.

„Jussuf!“ hüüdis mees äkki Araabia keeli. „On juhtunud midagi väga kummalist ja hirmsat: emalt on kiri tulnud. Tema on teel siia!“

Jussuf vajus toolile.

„Jehosafat!“ hüüdis ta. „Jou dont'say so!“

„Me telegrafeerisime kohe Davidile,“ jatkas Simon (David Hanemil oli Filadelfias rätsepaäri) „ja Jakobile“ (kel samas

Hollandi kaalu kindlakstegamine.

Hollandi kaal on vilja erikaal, millega määratakse kindlaks rukkiterade raskus ning headus vilja kokkustamisel.

linnas oli vaibakauplus). Nad on vististi homme siin.“

Lauas istudes rääkisid vennad üksteisega ärevalt. See kiri! See kiri! Nad olid kohe leidnud, et see enam kui kaks kuud vana oli. Ja kuna ema oli kirjutanud, et ta kohe teisel päeval pärast kirja teeselaatmist reisile tahab minna, siis tundsid nad rasket rahutust. Sest ema pidi nüüd juba ammu kohal olema. Kui siis järgmisel päeval David ja Jakob autoga kohale jõudsid, otsustasid nad kõik New-Yorgi hotellid ja politseijaoskonnad läbi otsida.

Siis möödus kümme päeva kavakindla otsimisega, siis kohmetu palavusega, kuni Davidile mõte tuli Ellis Islandil emigrantide internaadist järele küsida!

„Jah!“ ütles internaadi kontori ametnik. „Meil on siin küll palju selliseid isikuid. Peame neid siin kuus nädalat, enne kui tagasi saadame. Vaadake ise kord järele, härrad!“

„Vell, gentleman?“ küsis ametnik. „Old Lady not here? Enam õnne järgmise laeva jaoks. Andke mulle oma aadress. Nii! Tänan, sir. Teatan teile, kui keegi teie järele küsib.“

Kurvast läksid nad jälle koju.

Talvel, umbes kolm kuud pärast vendade külastust, paistis kontori ametnikule silma üks mustas riides eit, kes vastuvõtjata väljarändajate hulgas rahulikult oma kompsul istus.

Ametnik astus ta juure. Tema ümber tundis ta Hommikumaa vürtsitud õhku.

Eit vaatas üles ja naeratas. Ja küsis oma harilikul viisil Simoni järele New-Yorgis.

Ametniku kulmud kerkisid.

„Simon New-Yorgis! Jah! All right! Siin on New-York! Tunni aja pärast on Simon teil käes!“

Ütles, löi seinale mingisugusele kellale ja pani mingisuguse musta toru kõrva juure.

Tund hiljem seisid neli härrat pikkades mantlites ta ümber, pigistasid ta käsi ja naersid ja noogutasid üksteisele peaga.

Eit vaatas rahulolles ühelt teisele. Jah! Need olid Simon, Jussuf, David, Jakob! Tema neli poega. Samad hääled, samad silmad — ainult habemeta näod!

Viibimata hakkas ta oma reisist jutustama: kui kergesti kõik läinud ja palju rutemini kui ta arvanud, kuidas ta ühes veeäärses linnas leidnud lahke mehe, kes ta oma juure võtnud, kuni laev New-Yorki tulnud. Tervelt kolm kuud elanud ta seal. Muidugi pidanud ta seal kosti ja korteri

eest pisut maksma ja kõik ta raha kulunud ajajooksul selleks kuni täpselt summani, mis ta vajanud pileti ostmiseks. Sellegi muutsenud see mees suure vaevaga, sest New-Yorki sõitjaid olnud palju ja järgmine laev tulnud alles kolm kuud hiljem!

Pojad viisid ta autoga koju. Kui Simon.

Temale seletas, et nende kahel pool tuhat sarnast tänavat olla nagu see siin, siis naeratas eit ja silitas ta kätt. Kui aga Jakob temale uhkesti näitas New-York Herald'i ja Singeri pilvelõhkujatorne ning temalt küsis, kas ta ei leia neid määratu suured olevat, siis noogutas ta vaid peaga.

„Tõesti,“ ütles ta ja silmitses oma nooremat poega heal meelel. „Jakob on poole pea võrra kasvanud, sestsaadik kui teda viimati nägin. Ja teie teisedki olete minu arust nagu kasvanud!“

Valaskalapüüdjate hulgas.

Saksa kirjanik **Helmuth Kemmler.**

54° lõunas, 36° läänes; South Georgia.

Jäiselt vingub polaartorm üksiku, lõhes-
tatud kaljusaare ümber Lõunameres.

Mürisedes tormavad murdlained vastu järsku, taevaniulatavaid kaljusid; kõrgele lendab vaht üles vastu niiskeltsäravaid kive.

Kohutava paukumisega murduvad määratud jääliugustikud fjordides, esiotsa vaarudes, siis rahulikult ja kindlasti ujuvad jäämäed mere poole.

Kitsalt pigistatud vastu järsku mäge seisab „Prince Olav Harbour“ ühes vaikses lahes. Siia on Sunlight Ko., Lever Brothers limited, oma valaskalajaama ehitanud. Jää ja lume vahel, mere ja mäe vahel seisavad keedumajad, õlitankid, elumajad, kuurid ja muud.

Kõrged korstnad suitsevad katlamaja taga, kraanad kiunuvad, masinad turtsuvad ja müristavad, õhuhaamer põristab vastu tankiseina, vagunid veerevad väljaraudteel. Paljaste kaljude ja igavese lume vahel — töö — elu — inimesed.

350 meest, enamikus norralased, on siin ametis, töötavad ümber hiiglamereelukate väärtusliku peki, liha ja kondid.

Vastik kalahais, kontsentreeritud ja traanina, täidab õhku, mõjutab esimest korda siia saabujale viibimata täieliku kohutühjen-

duse. Kuid sellega harjutakse; kus kõik haiseb, seal haiseb ka inimene ja ei märka enam midagi.

Usinasti tulevad ja laevad uuesti valaskalalaevad. Toovad valaskalu, võtavad põletisõli ja lähevad uuesti jahikäigule.

Jaama armastusväärse manageri, härra Einar Abrahamsoni, eestkostmisel võimaldati minule osavõtt ühest sellisest seiklusrikkast sõidust.

J a h t.

Mähitud õlitatud riietesse, seisan ma ülevankuva, võnkuva valaskalalaeva sillal. Tugev masin lükkab laeva neljateistkümnemiilise kiirusega üle vahutavate lainteharjade. Nagu pähklikoort paisatakse meid. Kord üleval kõrgel. Jäiselt, valu tehes vingub torm mulle vastu katmata nägu. Siis kukume, kukume hallrohelisse sügavasse orgu. Hetke aega täielik tuulevaikus; oleme piiratud määratumatest, ähvardavatest veeseintest. Algab pörgukaos. Mürisedes ja pragisedes tormab õnes meri üle laevanina, keeb ja vahutab kõrgele, üles sillale. Ja siis oleme jälle üleval, vankudes ja õõtsutades, kuna ookean taltsutamata jõul hulub ümber mastide ja raade.

Viimaks soikub torm. Pikk, talts lainetus

tõstab ja langetab kärmast valaskalalaeva vaid kergesti. Siin ja seal katkevad pilved ja soojuseta päike läigib rohelisel merel. Püügi-ilm.

Kütt seisab ees harpuunikahuri juures ning vahib vilunud teravil silmil üle laia vee-pinna.

„Valaskala ees!“

Mees üleval eesmastitornis hüüab seda alla. Seal, vaevalt kaksikümne meetrit laevast eemal, kerkib pikk, mustaltläikiv valaskala veest ja puhub kuuldavalt veevilve üles õhuse.

Kütt pöörab kähku kahuri. Liig hilja, valaskala kadus jälle vee alla.

„Äärmine kiirus edasi!“

„Tüüriparras!“

Kommando järgneb kommandole. Vaatleja mastil näeb valaskala veepinna all.

Kummaline närvilikkus valdab mind üleval sillal; nagu kütiti jahil, kuigi ma siin olen vaid vaatleja. Jahipalavik.

Laevalael seisab kütt, käsi kahuri käepidemel. Nagu luurav tiiger, kõver kui pingutatud taskukella vedru. Siis — kerkib valaskala!

„Stopp!“

Ainult sekundi murdosa vahib kindel silm üle viseeri.

Mürtsudes lahkub harpuun torust, lendab välgu näol läbi õhu, tugevat trossi järele vedades; siis kaob ta merehiiglase musta kehasse.

Mõne hetke ujub valaskala veel rahulikult, puutumatumalt, nagu ei oleks midagi juhtunud — 90 kilogrammi raske harpuun kehas ei näi teda eksitavat. Ajasüütaja teeb oma töö, granaat lõhkeb, purustab looma tundlikud, elutarvilikud orgaanid. Kõrgele paiskub valaskala hullus valus kuni sabatsani veest, kukub laksatades tagasi oma elementi, puhub verd, möllab ja mässab. Siis tormab ta üle veepinna, tõmbab laeva oma järele kohutava kiirusega.

Age valaskala väsib, hirmsast verejooksust nõrkedes. Pikkamisi hakkab masin tagurpidi käima, tross on katkemiseni pingul. Ja kruvi jahvatab, rutemini ja rutemini. Teras võitleb lihaga ja verega, jahvatab võidukindlalt, sest ta peab võitma.

Veelkord kähvab valaskala snrmaheitluses veest välja, siis laskub ta surses küljele, nii et ta valge kõht nähtavale tuleb. Ruttu keritakse tross nüüd kokku ja kistakse valaskala laeva kõrvale, kuhu ta kinnitatakse.

„Täis sõit!“

Laev sõidab saagiga kergesti vankudes koju.

Merelõvid ja pinguinid.

Suured, hämmastunud silmad vahivad mind — ma lähen otseteed merelõvide karjast läbi. Siin pikutavad nad tuhandete kaupa merekaldal, laisalt ja täissöönult.

Kergesti loputavad lained vaikselt lahes madalat kruusaranda. Uhkesti jalutavad pinguinid vee ääres, seisatavad, jutlevad, erutatud selle suure, kahejalgsel, tundmatu looma sealolekust. Kaua aega ei näi nad minu suhtes õigele otsusele jõudvat. Jalutavad minu ümber, vaatlevad mind, präaksuvad ja saputavad oma tugevaid tiibu. Ja see kõik sünnib kirjeldamata loomuliku koomikaga, mis neile ujuvatele lindudele on omane.

Minu jalgade ees lamab üks merelõvipoeg. Mina sügan teda peast, kuid see minu armastuseavaldus ehmatab teda. Laialiaetud pisarsilmil ja veel enam laialiaetud roosa suuga hakkab väike loom hirmsat kontserti andma.

Ainsa nõksuga pöörab ta ema, toetub kõvadele kõhuoimudele ja viskab saba abil oma keha minu poole tulema. Peotäie liiva talle vastu pead visates jääb hirmutatud ema peatama.

Kui ma aga arvasin, et mulle seega mu tungimine antarkti perekonnaellu oli andeks antud ja unustatud, siis olin peagi pettunud.

Haavatud emasüda ihkas kättemaksu. Rögisedes, kurtes kutsus ta enesele haukumise abil abi. Vihane mõirgamine oli vastus ja laialiaetud lõugadega tormas üks määratu mereelevant minu poole. Kuid sellest veel ei aidanud, kogu kari veeres ja kargles minu poole, et karistada võõrast olevust, kes neid nende lõunarahus oli julenud eksitada.

Kuna minu vabandus proua merelõvi ees midagi ei aidanud, ei jäänud mulle muud nõu, kui jalad selga võtta ja pinguinide põlgava naeru saatel näitelavalt kaduda.

Raske ronimiskäigu järele üle kaljude ja jääliugustikkude, läbi lumehangede ja kivi-puru jõudsin ma jälle jaama. Puutumatu loodusidüllil juurest jälle valaskalahaisuga varustatud inimeste ja töö asupaika.

Valaskalalaev saabus fjordi. Kaldal seisavad töölisel, uue saagi üle rõõmu tundes, ja teretavad tublisid kütte oma norakeelse valaskalapüüdjate hüüdega:

„Flera hval!“

Vaikimise koobas.

Hispaania kirjanik Miguel de Unamuno.

Ühe kauge kuningriigi keskel seisis suur, paks mets, täis igasuguseid paksultlehtinud puid, mis oma igavestihaljaste lehtede ilus igavesti ilutsesid. Iial ei värvinud sügis nende lehti kollaseks, nii et neil ka tarvis ei olnud kevadel endid uue õrna haljusega katta. Päike ei jõudnud paksust metsast läbi tungida ja nõnda pindakatvat muru soojendada. Nii tihe oli puude lehestik. Metsas leidis hulk ojasid, aga ainustki kiskjat elajat ei olnud seal. Seal kõrval oli mitu harilikku teerada, mida rändajate jalad sinna tallanud ja mis peaaegu alati ojade äärt mööda looklesid. Ja kõik need teed viisid lagendikule, mis seisis keset metsa.

Keegi ei mäletanud, et selles metsas kunagi oleks sadanud vihma, ja vana muinasjutu järele, mida laialt tunti ja mis alati inimeste teadvuses edasi elutses, polnud see lagendik tõesti iial vihmapiiska näinud. Isegi pikse ajal — ja siin maal oli piksetki harva näha — näis, nagu oleks tema kohale mustadesse pilvedesse äkki tekkinud auk, et taevast sadav vesi seda saladuslikku lagendikku ei niisutaks.

Selle lagendiku keskel seisis nüüd koobas.

See koobas oli kaljuavaus, kivine suu, mille juurde viis kitsas, väga järsk, aga lahe tee. See rada lookles kuni kuristikuni alla, tegi umbes 200 sammu selle ees käänaku, jooksis ümber suure etteulatava kalju ja kadus siis sügavikku.

Keegi ei teadnud, ega võinud teada, mis selle teekäanu taga kuristiku sügavuses peitus. Keegi neist, kes sellele teele läinud, polnud iial enam tagasi tulnud, ega olnud ka järele jätnud märki, mis oleks ta saatuse kohta võinud seletust anda. Lapsed, noored mehed ja kõvad mehed olid rada mööda alla läinud; naised, raugad, mõistlikud ja jõledad, leinajad ning rõõmsad, aga iial polnud keegi midagi teatanud, mis koopas sündis. Niipea kui nad olid üle läinud kohast, kus teekäänak algas, polnud neist enam midagi kuulnud. Ei kukkumise kobinat, ei karjatust, ei kurtmist ega ohkamist, mis oleks võinud nende saatust teatada. Absoluutne, täielik vaikus oli nad neelanud.

Aga see vaikimine, mis koobast ümbritses, valitses vaid siis, kui ta vastu võttis olevusi, keda ajas temasse kustumatu igatus. Teatud päevadel, ja nimelt enamasti sügisel, mitte aga teistel aastaaegadel, kui

päev hakkas lõppema, kajas koopa kuristikust saladuslik muusika, millest üles tõusis uimastav lõhn ja teise maailma õhk. Arvati kuulvat kaugelt, üsna kaugelt kajavat laulu pikalt rongkäigult, pikaldast, melankoolset ja kurtvat laulu suure inimhulga suust. Aga see kauge harmoonilik kaebus oli täidetud lõpmata magusast ja rahustavast melankooliast. Paljud nende suurest hulgast, kes alati koopa suu ümber liikusid, tundsid, kuuldes seda saladuslikku muusikat, selle võluvust, ja sellest tuli, et nad koopa kuristikku hüppasid.

Juba oli katsutud koopa saladust mitmel moel lahendada. Keegl mees oli enese lasknud siduda kõva nõõri otsa ja siis alla kuristikku läinud, kus ta ülevalolijatele oleks võinud kõiest sikutades märku anda. Aga igakord, kui see katse juleti ette võtta, pidi kõis lõpuks jälle üles tõmmatama, kui ta lonti läks, ja kedagi polnud enam kõie küljes ja keegi ei olnud all ka märku andnud.

Teinekord laskis üks mees enesele kõva raudvöö keha ümber septseda, vöö, mis oli needitud terasest ahela külge, aga vöö ja ahel tõmmati üles, ilma et tema küljes enam oleks olnud meest. Kuidas oli see võimalik olnud, et mees äkki kadus?

Kord jälle läks alla kuristikku mees, kes ühe sõbra laipa seljas kandis — sest ta tahtis näha, kas koobas ka surnuid vastu võtab —, aga laip leiti teekäanu kohalt, mees aga, kes teda kannud, oli kadunud, ilma et temast iial enam midagi kuuldi. Ja nüüd ei kaheldud iial enam, et koobas ainult elavaid vastu võttis.

Tehti veel katseid ja aeti elajaid alla koopasse. Aga need tulid varsti jälle tagasi. Nad ilmutasid kartust, ehmatusi ja ei teinud eluajal enam häälteki. Tummalt tulid nad kuristikust välja. Loom, kes koopast tagasi tuli, ei haukunud, näugunud, määgunud, müüginud ega kraaksunud iial enam. Polnud ka iial märgatud, et ükski konn, rott, sisalik, kärbes või sääsk oleks sõandanud koopasse minna.

Tihti oli veel teisigi katseid tehtud. Mitu inimest olid üksteisel käest kinni võtnud ja nii koopasuule lähenenud. Ja siis oli sündinud, et kui esimene teekäänakule lähenes ja sellest üle astus, ta teistest kohe lahkus nii kõvasti kui ta naaber ta käest ka kinni

hoidis, ja kuristikku kadus. Tihti oli kogu inimesteahel sinna kadunud.

Igasugused inimesed olid sinna saladuslikku ja kajavasse kuristikku kadunud. Kord oli üks perekonnaisa, vallatud koopa saladusest, temasse alla läinud. Ta lapsed olid siis avause kohale kummardanud ja „Isa! Isa!“ hüüdnud. Siis olid nemadki ühes temaga kadunud.

Mis aga kuningat ja kogu kuningriiki kõige enam rahutuks teinud, oli asjaolu, et eriti tihti armunud noored inimesed ja noored abielupaarid olid kuristikku kadunud. See koobas oli üldse eriti armastatud siht pulmarestlastele, kes aga harilikult enam tagasi ei tulnud. Ja kuigi riik väga suur oli ja seal harva vanemaid leidus, kel vähem kui kümme last oli, tegi noorpaaride alaline kaotus valitsusele ometi palju peavalu.

Sügav aukartus oli selle riigi kuningaid siinamaani tagasi hoidnud koopa küllastamist ära keelamast. Jah, oli isegi juhtunud, et üks kuningas sinna oli kadunud, mille järelle neist ükski teine sinna enam ei jülenud läheneda. Aga koopa võlu ja saladuslik nõidus kasvas ajajooksul nii suureks, et viimaks ometi oldi sunnitud koopa suu ette valvurid seadma, kes tulijaid pidi takistama koopasse minemast. Aga see lõppes sellega, et vahid ise kuristikku kadusid, sest nemadki alistusid kiusatusele; ja ühes vahtidega kadusid kõik need, keda nad olid tahtnud koopasse minekul takistada.

Väga kummaline oli seegi, mis enesetapjatega sündis. Oieti oleks see olnud loomulik, et seal kuningriigis enesetapjaid ei oleks olnud. Sest need, kes elu vastu läilust tundsid, oleksid võinud ju enesetapmise asemel lihtsalt alla kuristikku minna. Ja ometi pönud asi nii. Riigis, kus koobas asus, leidus suur hulk enesetapjaid ja enamik neist tappis enda just koopa suu ees. Jah, oli isegi tähele pandud, et enesetapjad harilikult n e n d e hulka kuulusid, kes katset olid teinud alla koopasse minna, siis aga mõni samm eespool hädaohtlikku koopasuud olid ümber pööranud.

Kord oli keegi vaene inimene, kes väga piinarikast kroonilist haigust põdes ja enam ei jõudnud valu välja kannatada, ise oma elule otsa teinud. Ta oli maha jätnud kirja, milles ta kirjutas, et kui ta mitte pole koopasse läinud, siis sündinud see hirmu pärast, et ta valud all võiksid edasi kesta ja tal ehk seal enam võimalust ei ole ennast tappa, hirmust igavese karistuse eest.

Valitsus kasutas koobast surmamõistetutest lahtisaamiseks. Surmamise asemel sun-

niti neid alla koopasse minema, mis nad muidugi kõige suurema lõbuga tegid. Muidugi ei maksnud see kõigi kohta. Leidus selliseidki, kes, vallatud hirmust, tõrkusid alla minemast, kuigi koopa suu ette oli üles seatud salk ambumehi, kes neid surmaga ähvardasid, kui nad koopasse ei tahtnud minna. Ja enam kui kord tuli mõni surmamõistetetu laip teekäänult ära kanda, kuna mees paremaks oli arvanud ennem surra kui alla koopasse minna.

Ühel päeval tuli kustki kaugelt, võõralt maalt, millest midagi ei teatud, kus või mis-sugune ta oli, keegi vana, pime kerjus kuningriiki, juhitud noorest mehest. Rauk kõneles ainult oma maa keelt, mis oli kuningriigi rahvale täitsa tundmatu ja arusaamatu. Kui ta rääkis oma noore juhiga, siis ei saanud keegi ta kõne mõttest, kui lühike see ka oli, mõhkugi aru. Noormeeksi oskas kuningriigi keelest ainult mõned sõnad, mida ta vaevaga väljendas. Mõnikord laulis rauk midagi oma ette, ja tema laulul oli teatud sarnadust nende kaugete ja saladuslike hääldetega, mis sügisõhtul koopa põhjast tõusid, kõladega, mis olid nagu mässitud uimastavasse lõhna ja teise maailma õhusse. See oli nagu Laatsaruse, Maria ja Marta venna laul, millega see oma tööd saatis oma teises elus, mis ta pärast Kristuse poolt äratamist algas. Ja kõik jäid seisma, kuuldes rauka laulmas, ja tundsid seda laulu kuulates vägevat tungi metsa minna, legendikule astuda ja alla koopasse kastuda.

Ja siis sündis, et pime kerjusrauk, juhitud noorest mehest, oma tee suunis metsa, legendiku ja koopa poole. Niipea kui ta enesele tee paksust rahvaparvest läbi teinud, sammus ta noore poisi käekõrval edasi ja läks lauldes alla kuristikku. Noormees ei tulnud iial enam tagasi, pime aga tuli jälle välja valguse kätte. Tema oli ainus neist, kes sealt sajanud jooksul jälle tagasi tulnud. Kõik tungisid ta ümber teda nägema ja imestama. Ta oli tagasi tulnud sama pimedana kui ta koopasse läinud. Ja keegi ei mõistnud sõnagi sellest, mis ta ütles; ei hääle ega käenäide ega ta kogu kehahoid teatanud midagi sellest, mis ta läbi elanud. Ta kadus metsa ja iial enam ei kuulnud temast midagi. Aga tema tagasitulek, see ainus ja esimene lugu, et keegi koopast tagasi tulnud, jättis rahvale kustumatu mulje.

Tolles kuningriigis seisis kogu elu saladuse paelus, mis ümbritses koobast. Kogu kunst ja teadus, kirjandus, valitsus ja poliitika keerles selle saladuse ümber. Ja ei pea uskuma, et selle maa inimesed ei sur-

nud nii, kuidas harilikult teiste maade inimesed surevad. Ei, enamik elanikke suri just samuti kui mujal, see tähendab samadesse haigustesse, raskustesse ja juhtumustesse ja täitsa samal kombel.

Koopa ümbruses ja tema suu ees nähti alati suurt inimesteparve, kes koopa saladuslikust võlust nõitutuna tundide, päevade, kuude ja aastate kaupa, mõned neist koguni oma elu koobast vahitides seal seisid. Ja kui too kauge, pehme, melankoolne koorilaul koopa põhjast tõusis, siis tungis rahvas koopasuule lähemale ja joojus kummalisest muusikast ja sama kummalisest lõhnast, mis seda muusikat saatis. Enamik neist õnnetutest ei julenud koopasse minna ja suri koopa suu ees, igatsedes saladuse järele, mis koopas peitus. Lähedal metsas oli hulk onne ja telke, milles need õnnetud võlutud elasid. Ja kui viimaks mõni neist otsustas alla minna, siis silmitsesid teised teda täis õudu ja kadedust ning ütlesid temale kõigist senistest pettumustest hoolimata ikka jälle, ikka jälle: „Teata meile, mis all on, vasta meile, kui sind hütame!“ Aga kunagi ei saanud nad vastust neilt, kes olid alla läinud.

Kuningriigis leidus ka hulk isikuid — ja isegi suur enamus — kes iial polnud kuristikule lähenenud, kes isegi koopa ümbruses kasvavasse metsa polnud tulnud. Kuid nemadki seisid koopa võlu all. Leidus mõningaid, ja neidki polnud vähe, kes väga vihased olid, et asjast niipalju räägiti. Need aga olid just need, kes võib olla kõige enam koopale mõtlesid. Ja ei puudunud sellisedki, kuigi neid võis sõrmil lugeda, kes ütlesid, et koobast üldse ei ole. Tolles kuningriigis oli kogu filosoofia, kunst ja teadus kui ka kirjandus seda enam sest saladusest täidetud, mida enam nad kavatsesid seda mõistatust ignoreerida. Mida vähem sellest räägiti, seda enam mõlkus ta nende meeles, kes talt tahtsid mööduda vaikimisega.

Kuningriigi mõttemeeste keskel — ja kuidas oleks see võinud teisiti ollagi? — oli levinud suur hulk hüpoteese ja teooriaid sellest, mis koobas eneses küll võiks varjata. Üksikud olidki juba nõu annud, katsuda koopasse tungida mõnel teisel teel ja inseneride abil koopasse teha mõni teine avaus, aga kunagi ei leitud töölist, kes oleks julenud esimese kangihoobi lütta. Jutustati ka, et ühel kuningal kord nõu olnud koopasuud sulgeda ja kinni müttrida. Aga kui tahetud seda teostada, jätnud üks osa töölisi töö sinna paika ja läinud alla koopasse, ülejäänud aga surnud varsti. Ja järgmisel hommikul leitud eelmise päeva töö ikka jälle

purustatuna, nii et kavatsuse täidesaatmisest lõpuks pidatud loobuma.

Kuningriigi naaberrahvaste juures annud koopa saladus alati põhjust pilkamiseks, mis aga ometi olnud jubedusega põimitud. Kõik välismaalased, kes tulid saladust lahendama, polnud kas midagi saavutanud või polnud üldse enam kodumaale tagasi jõudnud teatama, mis nad näinud. Nematki olid koopa võlule andunud ja sinna sisse läinud või olid juba enne metsa jõudmist tagasi pöörnud. Võõras, kes metsa tuli ja lagendikuni tungis, kus iial vihma ei sadanud, tormas alati kuristiku sügavusse, reegel, mil erandit ei olnud.

Võõrad, kes ei olnud metsa jõudnud, sest et see neis õudu äratas, ja kes kõik ainult selliste inimeste käest kuulsid, kes isegi iial polnud seal metsas käinud, tegid, nagu ei usuks nad seda; ühed kehitasid õlgu ja teised katsusid asja sümboolselt seletada.

Aga need seletused, nii sümboolsed kui allegoorilised, olid nende juures, kes vähemalt midagi näinud ja kui ka ainult tüki-kest metsa, väga vähe armastatud. Sest siin polnud tõesti mitte tegemist sümbooliga, vaid millegi reaalsega ja väga tõsisega.

Oh ei, siin polnud tegemist sümbooliga; veel vähem allegooriaga. Siin ei võinud juttu olla abstraktsest ideedest või sotsioloogilisest tähelepanekust konkreetsetel kujul või allegoorilises kuues. Ei . . .

Eile, 8. septembril, pehmel ja kaunil kuul, rändasin ma oma baski mägedel ja jõudsin kuni Butroni lossini, jalutasin samanimelise jõe kaldal. Nägin kaljude vahel, mis Gortitzi randa piiravad, merd, mis minu ees laienes. Siis tulin tagasi Bilbaosse, o ma Bilbaosse, ja heitsin oma toas, kus ma oma lapsea mööda saatsin, magama. Kaua ei tulnud mulle und. Ma väherdasin rahutult voodis ja mõtlesin selle üle järele, mida ma mõni päev hiljem õnnetu kujuri Nemesia Mogrovejo haua juures Bilbaos tahtsin kõnelda, kes noores eas surnud.

Mogrovejo tööde hulgas on ka reljeef, mis kujutab krahv Ugolino surmapiina nii, kuidas Dante seda oma „Jumalikus Komöödias“ on plastilikult kirjeldanud. Ja kui ma nii mitu korda rahutult olin vehelnud, uinusin ma mõteldes „Jumalikule Komöödiäle.“

Keskööl äratas minu vali kõuemürin, millele järgnes kõva vihmahoog. Ja kui ma ärkasin, seisis see lugu koopa saladusega minu vaimu ees. Ta ilmus õige äkki, ilma

et enne midagi oleks juhtunud, seletuseta, sümboolita ja kõigi seesmiste vastoludega. Omas tervikus ja kõigi üksikasjadega. Võtsin tule tilas ja hakkasin kirjutama, nagu diktaadi järele.

Diktaadi — kelle diktaadi järele? Seda

ma ei tea. Kust tuli mulle see jutustus? Ei oska ütelda. Ainus, mis tean, on: et ta ei ole sümbool, ei ole allegooria, ei ole seegi, mis ta on. Keegi teatas mulle ta, aga kes see oli, seda ma ei tea. Ja ma jutustan ta siin nii, kuidas see keegi ta minule jutustas.

Spiritist.

Prantsuse kirjanik Pierre Mille.

Me istusime Hiinamaale sõitva auriku „Equatori“ suitsetamissaloonis. Valitses mõrtsukalik kuumus — Punasemere niiske palavus juulis.

„Istusin kitsa korridori keskpaias tööliil,“ jutustas keegi. Oli nii pime, et kätt silmade ees ei näinud. Siis kuulsin korridori lõpul lähenevaid samme. Võtsin revolveri kätte. Minust ei saanud keegi mööduda mind riivamata. Mõtlesin, kõige vähema puudutuse puhul lasen. Aga kui sammud mu lähedale saabusid, ei tundnud ma muud kui külma tuuleõhku, mis mind ümbritses, ja siis said saanud minu taga jälle selgesti kuuldavaks.“

„Ja siis?“

„See oli kõik. Teie küsisite, kas ma iial olen näinud vaimu. Olen teda vaid kuulnud ja tundnud, seda võin vandega kinnitada.“

„See oli mõni vampiir,“ ütles laevaarst, „nahkhiir, kes öösel keldrist väljub ja inimesi ehmatab.“

Mina kehtasin õlgu. Iial ei ole ma tegeleenud küsimusega, kas vaimu leidub või ei. Leian ainult, et loomulikud seletused on sama naerväärilised kui üleloomulikud.

Nüüd tõstis keegi teine häält.

„Minugi perekonnas leidub üks vaimulugu. Sellelt sain oma varanduse.“

See pidi tulema, mõtlesin ma. Juba maailma loomisest saadik on unelm peidetud varandusega seotud tondikartusega. Mees, kes praegu oli sõna võtnud, rääkis puhast Prantsuse keelt, kuid ometi oli märgata, et ta prantslane ei olnud. Tema peente joontega nagu tuletas mulle meelde raha, mida minu käest hulk läbi käinud.

„Kes see on?“ küsisin naabritl.

„Keegi härra Schourburg. Tuli Aleksandrias laevale. Näib olevat väga rikas.“

„Kõige esmalt pean teile seletama,“ algas härra, keda me naaber oli nimetanud Schourburgiks, „mispärast ma olen spiritist ja

mispärast kõik minu perekonnaliikmed on spiritistid. Minu vanaisa ema poolt oli shotlane. Minu vanaisa isa poolt on pärit Austriast, tema naine Bretagnest. Minu isa kosis enesele Konstantinopolis greeklanna, kelle ema oli aneeriklanna. Kõige suuremat mõju meile avaldas meie ema. Meid on viis venda-õde. Minu nini on Epaminondas, minu vanema venna nimi Agameinon, mu noorema venna nimi Ajax, mu kahe õe nimed on Hera ja Kalliope.“

„Ahaa!“ hüüdsin ma ja häbenesin, kui ta mulle hämmastusega silma vaatas. Mulle oli äkki selgeks saanud, mispärast ta mulle meelde tuletas tüht kulunud pilti vanal rahal. Mitmesugused rahvatõud segunesid ta näojoontes.

„Saja aasta eest,“ jatkas ta, „kui alles postitõllas reisiti, abiellusid Zille neiuud Languedoci või Tourraine'i, ja vististi ei vaidle te, et nende lapsed oli õiged prantslased. Aga seitsaadik kui meil on aurikud, raudteed ja lennukid, reisime meie ka kaugele, ja kus me kauemat aega elame, seal me abiellume. Ja nii tekivad eurooplased. Ainult religion teeb asja keerulisemaks. Üldiselt jäädakse isade usku. Aga kuidas oli lugu meiega? Minu isa esivanemate hulgas leidis protestante, vesleylasi ja katooliklasi. Minu ema oli greeka-õigetusk. Mis pidime valima? Noh, me omandasime, mis kõigis religionides on ühine: usk Jumalasse ja hinge surematusse, ja siis veel midagi, mis igal ajal ja iga rahva juures on olemas olnud: ebamäärane, aga kindel usk varjuriigisse, kadumatuse hingesse. Teorias oleme meie kõik spiritualistid, aga tegelikus elus — spiritistid.“

Minu isa oli spiritist ja meie kõik järgnesime talle selles. Pidasime spiritistlike koosolekuid lauanihkumisega, kuulasime koputamist müüridele, uskusime eelaimdusi ja unelmaid.

Meie kutsusime esile vaid omaste vaime, sest minu isa arvas, nemad viibivat meie lähedal ja tundvat meie olukorda kõige paremini. Perekonnameel oli meis hästi arenenud. Kuna meil ei olnud isamaad, siis asetaside selle perekonnaga. Teda me teenisime. Tema nõrku lapsi toetati, tugevaid edendati. Nii said meist Schourburgid Aleksandriast, üle maailma tuntud firma, kes kauples viljaga, puudega, suhkruga ja viljaga. Marseilles, Odessas, Londonis ja Hamburgis olid meie onu- ja tädipojad meie esindajad. Ja kõik kuulsid meie isa sõna. Tema oli shef. Midagi ei teinud me tema lubata. Ta andis meile nõu, kuulas meie arvamist, aga otsuse tegi tema üksipäi. Kuid isa jäi vanaks, nägi veel õige kõbus välja, töötas väga palju, nii et märkasime, et ta vaimu- ja pingejõud vähenes.

Ühel päeval ütles mu vend Agamemnon mulle :

„Ma ei saa vanast enam aru. Tema, kes muidu nii ettevaatlik on, on ette võtnud suure viljaspekulatsiooni. Lõikus Venemaal saab vististi vilets, ja kui Ameerika trust kõigub?“

Ja ta kõikus! Ühel päeval sai mu isa Ameerikast kaabeltelegrammi. Kolm ööd oli ta valvanud, ikka sinult suitsetanud ja vahetevahel mõne napsu võtnud, et seista jalul. Niipea kui ta oli lugenud telegrammi, tuli ta suust kähisev karjatus ja ta langes surnult põrandale. Tema nõrk süda ei jaksanud rabandusele enam vastu panna. Ja me võlgnesime Odessas ning Marseilles kuus miljonit! Muidugi oli meil sedavõrd raha, muidugi! Kui kõik kokku kraapisime, siis oli meil võimalik maksta, ja meie olime arvamisel, et seda peame tegema. Nii oli meie perekonna viis ja kaalul oli meie isa hingerahu!

Aga asi oli väga paha Hera ja Kalliope pärast, kes veel ei olnud abiellunud. Noortele, kes uuesti peavad eestotsast algama, on suureks koormaks, kui neil veel on kaks vallalist õde.

Väljaspool maja ja börsil ei lasknud me oma raskustest midagi märgata. Töötasime hoolega nagu harilikult.

Ühel päeval pärast isa surma viibisime söögisaalis kõik koos. Ootasime oma venda Agamemnoni, kes oli kirjavahetuse oma peale võtnud ja kelle sõna me kuulsime nagu isagi sõna. Me seisime laua ümber, mu nooremad vennad, mu õed ja veel neli vanemat äriteenijat: Dimitriopoulo, Rothenstein, Benacer ja Konstantini, kes vana majakorra järele meil sõid.

Viimaks avanes üks ja Agamemnon tuli tuppale. Me istusime lauda. Keegi ei rääkinud, enne kui Agamemnon sõna võttis. Ta avas servieti, jõi lonksu vett ja pööras siis meie poole häälega, mida ma iial ei unusta — nii kindel ja ometi nii liigutatud oli see.

„Täna ilmus mulle isa!“

Temale oli ilmunud isa vaim! Mis oli ta temale avaldanud? Me ootasime hingetus põnevuses, ei julenud aga midagi küsida. Viimaks jatkas ta:

„Tema ütles mulle: „Ärge makske! Paremm lähem juba puhastustele läbi!“

Meie kõik tõusime ja kaelustasime üksteist. Õed nutsid meeleliigutuses. Dimitriopoulo, meie vanim teenija, andis vennale kätt ja ütles: „Härra Agamemnon, see on ilusaim päev minu elus!“

Samal hetkel lõi kell ja me tõusime lõunaks riietuma. Nii näete, kui kasulik on mõnikord spiritist olla!“ lõpetas Schourburg.

Sina!

Valve Vaino.

Sina — mu elu elu,
sina — mu südame süda,
sina — mu igatsuse igatsus!
Nagu viiruk
heljub mu hing sulle vastu!
Sina — mu tähesilm,
sina — mu päevade päike,
sina — mu unede unelm!

Ah, et oleks mu igatsev hing
lilleke sinu aknal,
kui paistab sinetav kuu,
ja sa tuleksid öösel
salajalu
ja kummardaksid
ta kohale,
teda hellasti, hellasti suudeldes!

Maestro.

Saksa kirjanik **Valter Heise.**

Mööda araabia pruunidest valvuritest, kel kõverad möögad püstitõstetult käes, mööda euroopalikult riietatud egiptuse ohvitseridest, kelle punane fez ainus hommikumaa tundemärk oli, sammus Giuseppe Verdi. Siis seisis ta Egiptuse viitsekuninga, khedive Ismaili, audientstoas. Khedive, pikk, sale mees neljakümnendates aastates, ulatas talle lahkesti kätt ja ütles siis lahke, lauluviisilise häälega:

tada — saab rutemini valmis kui ma arvasin.“

Verdi naeratas rõõmsasti.

„Suetsi kaanal saab härra Lessepsi ja teie kõrguse nime tegema surematuks.“

„Surematuks, maestro?“ vastas khedive, „see on suur sõna. Aga kes siin maalringi vaatab, peab seda sõna ettevaatlikult tarvitama. Kuupalju suuri mehi on siin oma nimed kirjutanud ajaloo tahvlitele! Pira-

Stseen kolmandast vaatusest Anne Nicholisi komöödiast „Iiri roos,“ mis osutus tüliõunaks meie kahe suurema teatri „Estonia“ ja „Draamastuudio“ vahel. Vasakult paremale: Felix Moor, Paul Pinna, Milvi Laid ja Hans Lauter.

„Võtke istet, kallid maestro. See on mulle suureks auks, et tulete minu juure. Ameti- asjad puhaku nüüd, tahaksin teiega kui sõbraga vestelda. Sest mina olen teie sõber, teie muusika vaimustatud austaja. Alati, kui poliitika mind liiasti on vihastanud, põgenen ma toonideriiki. — Aga et teie ei taha olla minu külaline, vaid paremaks arvasite võõrastemajja jääda, see teeb mulle valu.“

„Kunstnik peab olema vaba, kõrgus, ja tulesanne, mis mulle lubati, sunnib mind oma aega kokku hoidma,“ vastas Verdi lahke kindlusega.

„Saan aru, armas maestro, kuna see minu poolt ka pisut liigjulge oli teile tähtsajalist ultimatumit anda. Kuid teos — ma tohin seda küll teatud mõttes omaks nime-

miidide ehitaja, Suur Aleksander ja lõpuks Napoleon I. Nad kõik uskusid igaviku jaoks töötavat. Kui kaua nimetatakse nende nimesid?“

Ta hääli muutus tumedamaks, kui ta jätkas:

„Just tema, kes piramiidide ees kõneles aastatuhandetest, mis ta sõduritele alla vaatasid, lõpetas oma elu viletsas vangistuses. — Kui mina Suetsi kaanali ehitamise kavatsusele oma abi andsin, mõtlesin minagi, et sellest kaanalist saab abinõu rahvaid ühendada ja rahule viia. Aga kui ma euroopa poliitika viimastele kuudele vaatan, siis pean ütlema, et eksisin ja et rahu inimestele jääb vaid unistuseks.“

Verdi vaatas oma võõrustajale, kes läbi akna vaatles veerevale päikesele. Siis vastas ta:

„Kõrgus rääkisid suurest Napoleonist. Ehk mäletavad kõrgus, et tookordne kindral Napoleon tol sõjaretkel kaasas kandis „Vertherit“, Goethe teost. Veel ikka naudivad inimesed „Vertherit“. — Mina sindisin tol aastal, kui üks rahvas Leipzi juures oma ahelad purustas, mis keegi võoras võitja tema käte ümber oli pannud. Ma rääkisin Goethest. Minu isamaal austatakse ja nimetatakse ikka veel Dante nime inuuga, sest ta oskas hingi vapustada. Ja nõnda kajab suure kunstiteose kaja igavesti läbi aastatuhandete.“

„Maestro, teie olete usklik ja õnnelik inimene,“ hüüdis khedive ja pigistas soojalt Verdi kätt.

„Olen muusikamees,“ vastas Verdi uhke alandlikkusega.

„Jah, see te olete, maestro. Muusikamees, seda tahaksin tõlgitseda: muusade lemmik. Nende riigis ei lähe päike iial looja. Muusade riigis, kunstnikkude riigis valitseb rahu ja kooskõla. Selles riigis mõistavad üksteist küll kõik inimesed. Kallis maestro,“ khedive tõusis ja pani oma käe Verdi õlale,

„minu teose suhtes vaatan ma mustalt tuleviku. Nõnda kui mina riigimehena arvan inimesi tundvat, saab kaanal neile peagi tüliõunaks, mille ümber kaubeldakse püssitikkudega ja kahuritega. Aga teie töö, millega tahate kaanali avamist kroonida, jääb ja — seda tunnen ma — saab teile tooma tänu ning õnnistust. Elage hästi, maestro, ja kinkige mulle veel tihti mõned tunnid, mil võime vestelda.“

Viitsekuninga käsi puhkas mõne sekundi kunstniku käes, siis jalutas Verdi läbi Kairo kuust valgustatud tänavate.

Mõtiskledes istus ta pea selle järele oma hotellitoas ja mõtles viimase tunni üle järele. Ta mõtted rändasid piramiidide juure. Ta nägi karjakaupa muste orje vaaraode käsul kivirahnu kivirahnule paigutatavat. Ja tema hinges võttis toon tooni kannul kuju. Nagu maagilisel võimul libisesid ta käed üle tiibklaveri klahvide, ja trotsivalt ning hõisates nagu julge kunstnikutunnistus kõlas see — tuline, vägev võidulaul ooperist „Aida“!

Ausad mehed.

Uugari kirjanik **Ed. Molnár.**

Lugu vanast heast ajast.

Sügaval Ungari sügavmaal õnnestus kord sandarmitel kardetavat röövlisalka kinni püüda ja seotult lähemasse vanglasse viia.

Mõni päev hiljem revideeris kõrgem riigiametnik vanglat. Röövlid ootasid rivis. Revident küsis esimeselt vangilt, kellelki metsiku välimusega poisilt:

„Miks sa siin oled? Mis oled sa teinud?“

„Ei midagi, armuline härra.“

„Ja sina?“ küsis revident teiselt roimariit. „Mis oled sa teinud?“

„Ei midagi, armuline härra!“

Ja nii edasi. Viies, kümnes, kõik kinnitasid, et nad on süütu.

„Ja mis on seal sellega?“ küsis viimaks revident vanglatilemalt, osutades ühele tagapool seisjale.

„Temagi on vang,“ oli vastus.

Kõrge härra astus tema juure.

„Milles seisis sinu süü?“ küsis ta mehelt.

„Varastasin kaks kana, palun väga!“

„Kuidas julged sa siis nende ausate meeste hulgas viibida? Marss, välja sinuga!“
Ja mees visati veel samal päeval vanglast välja.

Kevadhommik.

H. Wühner.

Mõtted, kuhu igatsete
Minna vara hommikul?
Kaugelt nagu kevadvete
Kohin kostab kõrvu mul.

Kostab mahe metsamühin —
Laulab kirju kaselind — —
Pisaraid ma palgelt pühin;
Minu kodu kutsub mind!

Libedal teel.

Inglise kirjaniku **E. P. Oppenheimi** romaan.

4

„Nii siis, mis teil on?“

Rice süttas uue sigareti, vaatas ringi ja kummardus lauale.

„Teie, minu sõbar ja külastaja,“ vastas ta ja tegi siis vaheaja.

Harold ootas. Ta nägi, et teisel kerge ei olnud sõnu leida. Ja küsimus, mis Rice temale siis esitas, oli nii vaikne kui hingeõhk.

„Ütelge, kas on teie nimi tõesti Harold Janson, või olete Harold Gast?“

Harold pidi lauast kinni hoidma. Tuba keerles ta ümber. Ta nägi inimesi selles nagu udus, ja sõbra murelik hüüe näis tulevat kaugelt.

„Jooge ruttu lonks veini!“

Masinlikult kuulas Harold käsku, siis lahkus udu jälle ta silmist. Aga ta senine lõbusus oli kui pühitud.

„Kust te seda teate?“ küsis ta kähisedes.

„Kirjast, mis meile ühes novelliga saatite. Teie nimetasite kirjutajana esiti Harold Gasti, olite aga selle nime läbi tõmmanud ja selle peale kirjutanud Harold Janson. Arvasin seda varjunimeks, seda enam, et teie oma posterestante aadressiks Feldwickis olite märkinud nimetähed H. G.“

„Kas mõni teine sellest veel midagi teab?“

„Ei usu. Nimi Harold Gast on veel vaevalt loetav, ja Drexley ei hakanud vististi mitte seda mõistatama. Vähemalt ei ole ta minule sellest iial rääkinud.“

Harold jõi veel lonksu veini. Ta ei olnud seega harjunud, sellepärast omasid ta põsed ruttu jälle värvi.

„Teie esitasite mulle küsimuse,“ ütles ta, „ja mina vastasin sellele. Mis nüüd?“

„Ei midagi,“ vastas Rice pikkamisi. „Mul pole selle asjaga tegemist.“

„Teil ei ole siis mitte lusti seda sadat naela teenida, mis minu pea peale on määratud?“

Põlgliku shestiga läks Rice sellest küsimusest üle.

„Mina teie asemel laseksin enese toimetusel välismaale saata,“ ütles ta. „Sellest ei keeldutaks.“

„Välismaale?“ kordas Harold. See mõte oli talle meeldiv.

„Jah. Teie võiksite sealt kirjeldusi saata. Selleks on teie stiil hea — lühike, närviline, värvikas. Selliseid kirjeldusi neeldaks praegu. Esitage Ravingtonile selline ettepanek.“

„Usun, et teil on õigus,“ vastas Harold. „Hea idee! Mis titleks küll . . .“

Rice kummardas uuesti laua kohale.

„Mis titleks küll krahvinna Reuss selle kohta, tahtsite vist küll ütelda?“

Harold noogutas vaikides.

Rice jäi tõsisemaks. Harilik rahulikkus oli tast lahkunud.

„Kuulge mind, mu poiss,“ ütles ta. „Olen teist hästi vanem ja olen maailmas enam näinud, nii et võiksite rahulikult minu nõu kuulda võtta. Mõni aasta tagasi tundsin üht meest nimega Silverton — see oli noor, tark, auahne ja ilus nagu teiegi. Ta sai mõne luuletusega tuttavaks ja keegi viis ta Gabriele von Reussi juurde. Kaks kuud tagasi kohtasin ma teda jälle. Ta kandis naruseid riideid, oli põhja läinud ja viimasele kraadil tiisikuses. Nüüd on ta vististi surnud ja maetud, arvatavasti nimetute kalmistule. Ta on üks paljuist. Teine näide on Drexley, täna murtud mees. Kord kirjutas ta hiilgavalt, nüüd ei saa ta enam ridagi kirjutada, vaid joob enese surnuks. Et temagi veel pole põhja läinud, tuleb arvata vasti sellest, et krahvinna teda veel mitte lõpulikult pole lasknud langeda.“

Rice tegi väikese vaheaja ja võttis ka lonksu veini, ennekui jatkas:

„Kes teie olete ja mis te tegite, mu armas poiss, ei huvita mind. Teie meeldisite mulle algusest saadik, ja see on mulle peaasi.“

Karl Pinkovski

suri neil päevil Rakveres. On kirjutanud hulga vestelugusid Pan Karoli nime all „Postimehe“ ja teistes ajalehtedes ning töötanud ajakirjanikuna, õpetajana ja vallakirjutajana. Toimetas oma ajal ka naljalehte „Kilki.“

Kõigis paremates raamatukauplustes on müügil uus raamat:

PEETER GRÜNFELDT

Minu kodu

Kogu luuletusi kodumaale

Hind 2 krooni.

Raamat, mida rahva- ja eriti koolide raamatukogudes igal pool kärsitult nõutakse. Raamat, millest kõneldakse igal pool alg- ja keskkoolides. Raamat, mis täis koduarmastust ja soojust ning südamlikkust, nii et vanagi südame nooreks teeb.

Rasmus Kangro-Pool kirjutab „Päevalehes“ „Minu kodu“ kohta: „Me näeme luuletajat laulmas südamlikult inimesena, kes oma hinges kannab soojust ja hellust kodule ja kodumaale, kodurõõmudele ja muredele. Ornadest igatsuste lainetest, tulikuumast armastusest ja hõbepäiselt mõlevast rahust on sündinud luuletaja laulud. Ta tunneb, kuidas meie kohus on valgest tuua põldudele, mille vanemate vaev on teinud viljakandjaks. Ja ta lootus on kindel, et elutahe on meis tugev küllalt, et mitte lasta hukkuda seda sõnuseletamatut, mis peitub kodu õikkonnas ja oma lapsi ei lase väsida. Koduarmastust peame kõik otsima, kui süda raske ja ihkab lohutust. Luuletaja optimismi on koduarmastus kannud.“

Uskuge mind: Gabriele von Reuss ei taha teid minna lasta. Teie olete ta uuem mänguasi. Olge mees ja teotsege selle järele. See naine on juba küllalt ohvreid nõudnud. Võimalik, et see esiotsa te südamele valu teeb, aga sellest saate üle. Veel on seks aeg. Päästke enda kehalikult ja hingelikult, minge välismaale nii ruttu, kui Rawlinson seda teile võimaldab.“

Rice sõnad olid olnud nii tungivad, et Harold neid ei võinud tähelepanemata jätta, kuid veendunud ta ei olnud.

„Armas sõber,“ ütles ta. „Tean, et mõtlete minuga hästi, aga nii hull, kui arvate, asi ometi ei ole. Ma pole ju ka enam väga noor, et oma pea juba täielikult oleksin kaotanud.“

„Põikpeaga nagu kõik teisedki,“ ütles Rice kurvalt naeratades. „Pean vist rääkima selgemini. Kas teate, miks Drexley teie vastu nii jälk oli, kui te tema juurde läksite?“

„Ei,“ vastas Harold ja tõstis üllatatult silmad. Drexley teguviis tol puhul, millele Rice osutus, oli temale olnud alati seletamatu. „Mispärast?“

„Sellepärast, et Gabriele von Reuss temale käsu andis teie novelli tagasi lukata. Tema

tahtis, et te tuleksite tema juurde. Ja et te ei läinud, siis karistas ta teid selle eest.“

„Võimatu,“ hüüdis Harold.

Rice tõusis.

„Tulge,“ ütles ta. „Teil on ometi minu jaoks tunnikene aega?“

Harold noogutas nõusolles. Kelner tõi nende mantlid ja kübarad; üheskoos lahkusid nad lokaalist. Rice viis oma külastaja tänavaterägistikust läbi, kuni nad jõudsid pika rea nõigitunud kõrgete majade ette. Ühe nende ees peatas ta ja nad läksid üles kõige kõrgemale korrale. Seal avas Rice ühe ukse ja palus Haroldit lähemale astuda.

See oli väike, lage tuba, ilma iluta, ilma luksusetta, isegi ilma mugavusetta. Mööblid olid kõige lihtsamad. Rice nõjatus kamina-sinsile ja vaatles külalise näomängu.

„Kas teate, mispärast ma teid siia tõin?“ küsis ta. „Tahtsin, et tutvute minu koduga. Ta on tüübiline minu elule, tühi ja lage, ilma heleda punktita, päikesekiirteta. Et ta puhas on, see on ta ainus paremus, nagu minagi enesele oma elus olen alles hoidnud veel teatud mõõdu eneselugupidu. Kui teie neid rõõmutuid seinu vaatlete, siis seisab minu olevik ja tulevik teie ees.“

Harold ei teadnud, mis see jutt tähendas, aga ta tundis, et see oli vaid algus. Sellepärast ootas ta vaikides.

„Jutustasin teile Drexleyist ja Silvertornist,“ jätkas Rice, „ja andsin teile mõista, et selliseid on veel palju. Aga mis ma teile nüüd ütlen, seda pole veel keegi minu suust kuulnud. Minagi olin kord Gabriele von Reussi ori!“

„Teie?“ hüüdis Harold üllatatult ja silmitses Ricet uue huviga. „Empire“ abitoimetaja näis olevat äkki vananenud; teravad jooned tekkisid ta näole, ja esimest korda märkas Harold tema peas halle juukseid.

„Jah, mina,“ vastas Rice. „Tegin head alguse nagu teiegi. Sain siis kord tuttavaks Gabriele von Reussiga. Ta meelitas mind, tegi mu kohmetuks ja kandis mu eest hoolt. Ütlesin talle, et olen kihlatud, ja kuigi ta oli väliselt sümpaatne, ometi ei jätnud ta iial tegemata märkusi noorte inimeste jõleduse üle, kes varajase abiellumise läbi oma tuleviku kaalule panevad. Et lühidalt teha: Mina sain teiste sarnaseks. Minu kirjad Alicele jäid ikka harvemaks, iga penn, mis teenisin, kulus rätsepaarvete tasumiseks ja kerge elu peale, millele ta mind kihutas. Ikka veel usaldas mind mu pruut ja ei kurtanud iial, ehkki ma oma hoolimatusega ta südame murdsin. Ta perekond kutsus mu tema juurde — Alice olla haige. Tele-

grammi saamise päeval olin ma Gabrielelega lubanud Themsi äärde väljasõitu teha, aga tema ei tahtnud mind mu sõnast vabastada. Tagasi jõudes Hanleyst, ruttasin ma oma korterisse asju pakkima, et siis reisida Alice juurde. Kaminasimsilt leidsin ma teise telegrammi, Alice oli surnud, teatasid ta vanemad. Ma ei olnud teda kümme kuud enam näinud, ja ta oli surnud!“

Järgnes kummaliselt rõhuv vaikus. Harold läks akna juure ja vaatas välja kivi-

silmad olid avatud, aga hilja. Olin kaotanud armastatud neiu, olin kaotanud koha, kuna töö hooletusse jätsin, ja selleks saanud, kellena te mind nüüd näete. Kirjutuseori, kes iial enam ei või tõusta ülemasinlise abijõu taseme. Harold, mis ma teile nüüd ütlesin, pole veel iial enne mu suust kuuldavale tulnud, aga see on sula tõde.“

Järgnes jällegi pikem vaikus. Jäine külmus oli haaranud Haroldi südame. Temagi

Tomri ja uputuse hävitus Prantsusmaal, Chevreuse lähedal.

Inimeste töö ja tegevus on hävinenud loodusjõudude lahtipuhkemisel Lõuna Prantsusmaal, kus torm hävitas inimelamud ja põllud mõne minuti jooksul.

merele. Rice istus laua ääres, kummardudes oma kätele. Kestis tüki aega, enne kui ta jatkas:

„Päevade kaupa hulkusin ma jaburalt ringi, kuni harjumuse võimus võitis: ma läksin tema juurde. Olin oodanud temalt osavõttu, aga ta naeris ainult. Ütles, see olla mulle kõige paremaks lahenduseks. Siis virutasin ma talle tõesõnu näkku ja tema vastas samuti. Nüüd teadsin, milline naine ta oli, külm, südametü, edev, põlenud. See on tema sport, et mängib noorte meestega ja teeb nad enese orjaks. Minu

oli kuulnud ahelate kõlminat, kuigi see seni oli kuuldunud siidikrabinana. Rice astus tema juurde ja pani oma käe õrnalt ta õlale,

„Harold,“ ütles ta, „teie olete veel mees, kes sellest jõuab vabaneda. Kas tahate seda teha?“

Harold tõusis, ta silmad särasid.

„Rice,“ hüüdis ta, „ma tänan teid. Teen seda, ja nimelt viivitamata.“

Ta lahkus, ilma vormiliku jumalagajatuta. Rice vajus toolile tagasi. Tuba näis äkki ta meelest tühi olevat.

**Imeodavasti ja hästi ostate
jalanõusid**

Estoking
Tallinn

praakjalanõudekauplusest,
vabriku majas. S. Tartu mnt. 61-c.
Laulupeo t. nurgal (trammipeatus).

16.

Lootoslille lõhn.

Harold pidi Grosvenor Square ääres suures saalis tükikese aega ootama. Selle juures laskis ta veel kord oma vaimu eest mööda lehvida kõik, mis Rice temale praegu jutustanud. Hulk sellest sobis ka temale. Gabriele oli nõudnud, et ta uhke korteri tüüriks ja selle jaoks kohased mööblid — tema valitud — ostaks, kuigi tal raha oli vaid osaliseks maksuks, et ta riided laseks õmmelda hääl rätsepail ja elu elaks, milline ta jõust üle käis. Mitmesugused eined ja lõunasöögid, kuhu ta Gabriele tohtis viia, olid olnud kallid. Tal oli juba nüüd hulk võlga ja ka kerge rahulolematuse, mida ta toimetuses arvas märkavat, osutus, et temaga sealgi enam üsna rahul ei olnud. Endiste kannatuste mälestus ärkas. Ta pidi enesele tunnistama, et ta viimasel ajal väga palju oli mängu pannud.

Avati uks; Gabriele ilmus, üleni siidis ja pitsides, ja sirutas talle hurmavalt naeratades käed vastu.

„Kui kummaline, et teie ikka siis ilmute, kui ma teid vajan!“ hüüdis ta. „Kahtlemata mõistatate minu mõtteid. Pidin praegu Themse äärde aiapeole minema. Teie tohite minu autot juhtida. Võtan oma kaheistmelise, ja siis tagasi tulles sööme kusagil. Mis te selle kohta ütlete?“

„Hurmav!“ seletas Harold. „Ja kui ma oleksin ametita, võtaksin rõõmuga vastu. Paraku on mul aga pärast lõunat palju tööd. Tulin ainult mõneks minutiks teiega vestlema.“

Üllatatult vaatas Gabriele talle otsa; ta polnud „eiga“ harjunud.

„Teie töö ei või ometi nii tähtjas olla,“ vastas ta.

„Aga on, nagu iga töö. Selle olen küll ajuti unustanud. Ja just sellest tahtsingi teiega rääkida.“

Rahulikult võttis Gabriele istet. Harold arvas märkavat, et ta silmad olid valjemaks muutunud ja et ta naeratus enam ei olnud täiesti nii südamlilik kui enne.

„Noh?“ tuletas Gabriele talle meelde.

„Võimalik, et arvate mind tänamatuks, aga ma olen arvamisele jõudnud, et ma omast ajast viimasel ajal liig palju olen lõbu jaoks kulutanud. Olen töö jätnud hoole- tusse ja see pole ilus ajalehe vastu, kes mulle teenistuse võimaldanud. Peale selle — tahan avalik olla — tarvitan ma enam raha ära kui teenin. See ei või nii enam edasi minna — eks ole tõsi?“

Gabriele tuli tema juurde ja istus ta kõr- vale. Tema olekus peitus silmanähtav laitus.

„Teate, Harold,“ ütles ta, „nii meeldite mulle. Loomulikult on teie töö peaasi. Ainult üht ei pea teie unustama: kui mina teid lõbule meelitasin, teile kutseid muret- sesin seltskonda, siis sündis see teie enese huvides. Tahtsin, et elu tundma õpite igast kandist ja seda kogum võtate. Samuti võib see teile vaid kasulik olla, kui palju tutvusi sobitate.“

„Hoolimata sellest usun ma,“ vastas Harold, „et aeg on mul enam rõhku panna oma kutsele.“

„Kuidas arvate,“ vastas Gabriele. „Kui tahate tõiesti anduda oma kutsele ja teistest asjadest olete väsinud, siis jumalaga, mu armas, ja õnn kaasa. Kuid külastage mind mõnikord, sest esiotsa saab mul olema üsna igav.“

Ta silmad olid pisut tuhmunud. Haroldi süda põksus valjusti, kuid Rice sõnad heli- sesid tal veel kõrvus.

„Meelsasti,“ vastas ta, „nii tihti kui soovite.“

Krahvinna raputas pead, oli vaid pooleldi veendunud.

„Üht tahaksin teilt veel küsida,“ ütles ta. „Kas olete ise sellele äkilisele otsusele jõud- nud, või on teid keegi teine aidanud?“

„Rääkisin tõesti kellegiga enne sellest,“ vastas Harold viivitades..

„Kas tohin küsida, kes see oli?“

Harold vaatas temale otsa ja mis ta seal nägi, valmistas talle kohmetust. Krahvinna silmaterad olid nagu nõelaotsadeks koondun- nud, tema huulte vahelt välkusid valged hambad ja ta põskedel põlesid punased ple- kid. Midagi kassitaolist peitus ta olevuses.

„Seda ei või ma teile kahjuks ütelda,“ vastas Harold.

„Siis oli see keegi, kes minust paha rää- kis. Lahkuge ometi, enne kui teid haavan! Ruttu! Leidub inimesi, kes mind Loreleiks

arvavad. Üks neist pidi see olema, kellega te rääkisite. Ütlen teile ka, kes see oli: Drexley abiline Rice — eks ole tõsi?”

Harold noogutas pead.

„See vaene mees! Ei anna mulle iial andeks.“

„Mida ei anna ta teile andeks?“ küsis Harold ruttu. „See on asja tuum.“

„Oma jõledust,“ vastas Gabriele rahulikult. „Olin tema vastu hea, aitasin teda igal kombel. Siis armus ta minusse. Selle loomulik järg oli, et ta minema saatsin.“

Harold vaatas pisut aega oma ette, enne kui vastas.

„Kas ei või naine mehele juba ette selgeks teha, et tal midagi pole loota?“ ütles ta.

„Kust peab ta seda teadma, kuna ta enamikus ju isegi selgusel pole? Kui ta viimaks selle selguse omab, siis on see harilikult juba hilja.“

Harold tõusis pikkamisi.

„Võtke minu oma asi,“ ütles ta häälega, mille sügav meeleliigutus kähisema pani. „Teie olete minu vastu hea olnud, olete mind aidanud — nagu Ricet. Kui ma nüüd teisse armuksin, kas saadaksite minu samuti minema, ja kas ei ole jõledus minult, et enese sellisesse hädaohtu annan?“

Gabriele naeris tasa.

„Milline tark ettenägemine!“ ütles ta. „On see kõik Rice töö?“

„Kas mul ei ole õigus?“

„Mina ei või ütelda ei ega jah,“ seletas Gabriele. „Kes teab meist, mis ta kunagi kord teeb? Mida teie sõber õieti kurtis?“

„Rääkis ainult enesest,“ vastas Harold, „ka teistest, muu seas kellestki Silvertonist.“

Üllatatult silmitses ta Gabrielele. Mis ta tema näost luges, polnud enam meelepaha, see oli hirm, kabuhirm. Kõik veri oli ta näost lahkunud, isegi ta huuled olid kahvatud. Kui ta vastas, võis ta häält vaevalt ära tunda.

„Mis ta temast ütles?“ lükkas ta suust. „Mis teab tema tost mehest?“

„Ei midagi enam kui seda, mis ta enesest rääkis.“

Gabriele tõusis äkki.

„Küllalt sellest,“ ütles ta. „Saatke mu auto juurde. Usun, on viimane aeg, et eemale hoidute inimesest nagu mina, kes teile näib olevat nii kardetav.“

Ta kahises tema ees toast välja ja jooksis trepist alla. Kaheistmelise auto ees seisis teener ja avas ukse. Gabriele istus juhiistmele ja võttis tüürirattast kinni.

Tänuavaldus.

Palun minu südamlikum tänu vastu võtta kõiki neid austatud asutusi, ühinguid, laulukoore, daame ning härrasid, noori ja vanu ligidal ja kaugel, kes mind minu sünnipäeva ja 50-aastase kirjandusliku tegevuse mälestuspäeva puhul on nii armsasti ja üllatavalt suurel arvul meeles pidanud, kinkidega õnnestanud ning tervitanud, mulle südamesse valades kes laulukulda, kes lillekulda, kes sõnakulda, kes isiklikult suusõnal, kes telegrammi ehk ja kirjateel, kes telefoni kaudu.

Eriti tänan ma Nõmme linna- ja koolivalitust ning sellskondlikke organisatsioone, kes minu auks korraldasid aktuse, mis oli nii südantliigutav oma kõnede ja ettekannete poolest ja unustamatu eriti õpilaste meeleavalduste poolest, mille eest ma neile sügavast südamest aitäh ütlen.

Veel kord: Palav tänu kõigile, kes minu elutööd nii austavalt on hinnanud.

PEETER GRÜNFELDT.

„Kas te tõesti ei taha kaasa tulla?“ küsis ta magusa naeratusega ja osutas tähtjale kohale enese kõrval.

Harold, kellele ta kutse paistis allegooriana, raputas pead.

„Lootuslille lõhn on magus,“ ütles ta, „aga inimene tahab elada.“

17.

Minevikuta mees.

Kas Rice arvamised Gabriele von Reusist olid õiged või mitte, kindel oli, et Harold, pääsedes selle naise mõju alt, hakkas elama tervemat, puhtamat elu. Ta loobus oma uuest korterist, müüis mööblid ära ja lihtustas oma elu. Kaks väikest tuba büroo ligidal olid kõik, mis ta enesele lubas. Rice viis ta kirjanikkude klubisse, kuhu ka Drexley kuulus. Ta sobitas hulga tutvusi ja töötas usinasti. Mõttest välismaale minna loobus ta küpsemal järelemõtlemisel. „Courier“ juhid, kes ta uuest tööhoolest olid rahuldatud, andsid talle mõista, et ta oma kohta lehe juures võiks kestvaks arvata. Nii näis ta tulevik kindlustatud.

Ühel päeval kutsus mingisuguse pildilehe toimetaja tema klubis kõrvale.

„Olen teid juba kaua otsinud,“ ütles ta. „Meie avaldame lähemal ajal parimatest ajakirjanikkudest seeria pilte ja elulookirjeldusi. Kas võiksin teilt saada pildi ja mõned read teie elust?“

„Väga armastusvääriline,“ vastas Harold, „aga see ei või teie tõsine soov olla. Mina pole veel kaugeltki parim ajakirjanik ja ei saagi arvatavasti selleks.“ (Järgneb)

Tõtt ja nalja.

Mõtted.

„Sa ole külm kui jää ja puhas nagu lumi, ei laimduse käest sina ometi pääse,“ ütleb Shakespeare, ja Schiller tõendab: „Maailm armastab mustata seda, mis hiilgab.“

Tusa põhjus.

Kuulus ameerika filmidiiva on abiellunud ameerika miljonäriaga.

Ühel päeval märkab mees, et ta naine on tusane.

„Miks oled sa nii tusane?“ küsib ta temalt. „Kas ma sulle pole kõik annud, mis vajad?“

„Jah,“ vastas diiva, „aga kihluse ajal lubasid sa mulle kõik anda, mis ma tahan, ja mitte ainult, mis ma vajan.“

Sarah Bernhard

oli oma hiigelajal austajatest ümbritsetud. Keegi ta kõige tulisem austaja jälgis teda igal pool ja hüüdis ühel päeval:

„Mu kallis, tehke minu oma orjaks!“

„Hea küll,“ vastas näitlejanna. „Tänasest päevast saadik olete minu oril!“

Ja tüki aja pärast jätkas ta:

„Teate? Ma kingin teile vabaduse — nüüd võite minna!“

Tristan Bernard

oli kutsutud Antoine'i juure söömingule. Ta ei tulnud. Külalised olid isused, peremees pomises ja oli pahane, proua Antoine on küpsise pärast mures. Viimaks istuti lauda. Ja Tristani kohta tehti kõiksugu märkusi.

Järgmisel päeval ootas abielupaar Tristanilt vahanduskirja.

Ta on kutse silmanähtavalt unustanud,“ ütles proua Antoine õhtul armulikult.

Nädal hiljem kohtas Antoine sõpra tänaval ja ütles:

„Tore, et kohtame, vana sõber! Möödunud nädalal ootasime sind asjatult. Ega sa ometi ei olnud haige?“

„Ei,“ vastas Tristan; „mõtlesin isegi teie armastusväärsele kutsele.“

„Jah, miks sa siis ei tulnud?“

„Mul polnud sel õhtul õiget isul!“ vastas Bernard.

Vive la bagatelle!

Hulk kirjanduseharrastajaid toidab ennast meie päevil hingelistest raasukestest, mida varem ei arvatud maast ülesvõtmise vaeva vääriliseks. See tähendab edu hingamisetechnikas.

Koolis.

Õpetaja: „Kes näeb paremini kui inimene?“

Õpilane: „Kotkas!“

Õpetaja: „Ja kes kuuleb paremini kui inimene?“

Õpilane: „Kass!“

Õpetaja: „Ja kes haistab paremini kui inimene?“

Õpilane: „Kannikene!“

* * *

„Mina töötan 25 tundi päevas.“

„Nonoh! Päev on ju 24 tundi pikk.“

„Tõsi küll, aga mina tõusen tund varem.“

* * *

Looduse imed ei muutu, aga nende seletamine muutub alatasa. Nendest muudatustest arusaamine ongi edu.

Türgi naljad.

Ateena kaupmehe Baradikopulusel on iga paari kuu järele Konstantinopolis äriasju ajada. Igakord annab ta raudteejaamas kerjusele mõne piastri. Hiljuti silmitses ta hämmastusega kerjust, kes parajasti oma harlikule kohale lonkas.

„Sõbrakene,“ küsis kaupmees, „kust see tuleb, et nüüd sinu pahem jalg vigane on ja ripub? Kahe kuu eest rippus sinu parem jalg, kui ma ei ekski.“

„Allah hoidku, et härra eksib,“ seletas kerjus, „aga kallid heategija, te saate isegi aru, et ma vaheldamisi ka teist kinga pean kulutama!“

* * *

Valitsus tahab maad suure kiirusega moderniseerida, sellepärast saadab ta ühe terviseapostli Angoorasse, kes seal linna tervislise olukorra peab üle vaatama. Mees läheb kõige pealt alevisse, aga juba esimest maja üle vaadates saab ta vihaseks: rätsepp Mulei Asendi magab sealaudas.

„Jah kas sa siis veel ei tea, kui tervisevastane see on?“ küsib terviseapostel temalt vihaselt.

Mulei sügab oma kräsupعاد.

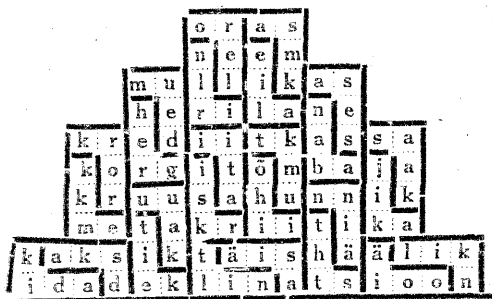
„See ei või olla, kõrge härra. Magan juba nelikümmend aastat sealaudas, ja veel ial pole ükski loom haigestanud, veel vähem surnud!“

Noore luuletaja ohkamine.

„Leidub ometi veel kallimeelseid inimesi! Saatsin toimetusele kaks luuletust, ja kolm saadetakse sealt mulle tagasi!“

Siindmõistatuse lahendus

Nr. 16 (202).

Oigeid seletusi saatsid:

Talinnast: Vold. Art, Artur Anraksin, P. Arman, Ralf Arman, Erich Ebarik, Saime Feld, Heinrich Feldt, Viivika Feld, Karl Hotzmeier, Elvine Kramer, A. Kramer, Totty Kalla, Aleksander Kelbing, Aksel Kollist, Liisa Luikmann, E. Luuk, Ernst Malken, Villiam Neumanskraft, I-ma Orav, Aug. Orav, L. Peterson, M. Raudith, H. Riesenkamp, Irene Riesenkamp, Riesenkamp, Alice Sinthal, M. Sööt, Lembit Tedde, H. Tõnisson, K. Ustav, Hilda Viikholm.

Tartust: Alfred Kuusik, Rudolf Raud, Joh. Treifeldt.

Narvast: B. Läte.

Valgast: Livia Kase, Arthur Kase, Virve Kase, Georg Kase, Ger a Kase.

Kuresaarest: A. Mänd, Oskar Trei.

Võrust: Rudolf Sökk.

Rakverest: L. Pender.

Viljandist: Karin Karro.

Tapalt: Ed. Kurimo, A. Ott.

Keilast: A. Kutpi.

Elvast: H. Land.

Mõisakülast: K. Suusaar.

Sindist: Joh. Kask.

Võhmast: Melanie Kipper, Matuvelt.

Kohtla-Järvelt: T. Anton.

Kärdlast: G. Pello.

Hliu-Kärdlast: P. Luuberg.

Rogosist: Ed. Org.

Nõmmelt: E. Rekkaro, Ilse Tõnisson.

Tondilt: Joh. Vilu.

Loosimisel võitsid: 1. auhinna koduse piljardi „Korona“ — **T. Anton**, Kohtla-Järvelt. 2. auhinna Mart Raua „Kangastused“ — **Erich Ebarik**, Tallinnas, Värut. Nr. 5—6. 3. auhinna, Richard Kulterkupp'u „Tinased tähed“ — **Arthur Kase**, Valgas, Pikk t. 15.

Tallinna võitjat palume võitu vastu võtta talitusest.

„Romaani“ talitus.

Kuldaurahadega kroontud kohvtööstus

Tallinn, Teliskivi 44. „ESTO“ Tel. 22-69.

Soovitab perenaistee hästituntud peene ja puhtamaitseisi **vilja-** ja **oakoh-** **visid.**

Kauba headuse eest vastutus.

Aug. KRISTALL'I keelpillide töökoda

V. Pärnu mnt. 12, tel. 32-21. Kõige vanem ja suurem Eestis, valmistab viiulid, altod, cellod, kontrapassid, gitarred, mandolined, balalaikad, tsitrid, keeled ja kõik üksikud osad; parand. ruttu ja hästi.

„Romaan“

on põnevam, kaunim ja tuumakam ajakiri Eestis.

Ostudol ja järelpärimistel nimetage „Romaan'it“.

„Romaan“ tellimishinnad: 12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50; 6 kuud (12 nr. nr.) Kr. 4.00; 3 kuud (6 nr. nr.) Kr. 2.25; 2 kuud (4 nr. nr.) Kr. 1.60; Üksiknr. 40 s.

KESKMISEHINNALISTE KUUESILINDRILISTE

haruldased omadused on:

4 edasikiirust — vaikne kolmas ja kiirkäik — standard käiguvahetusega.

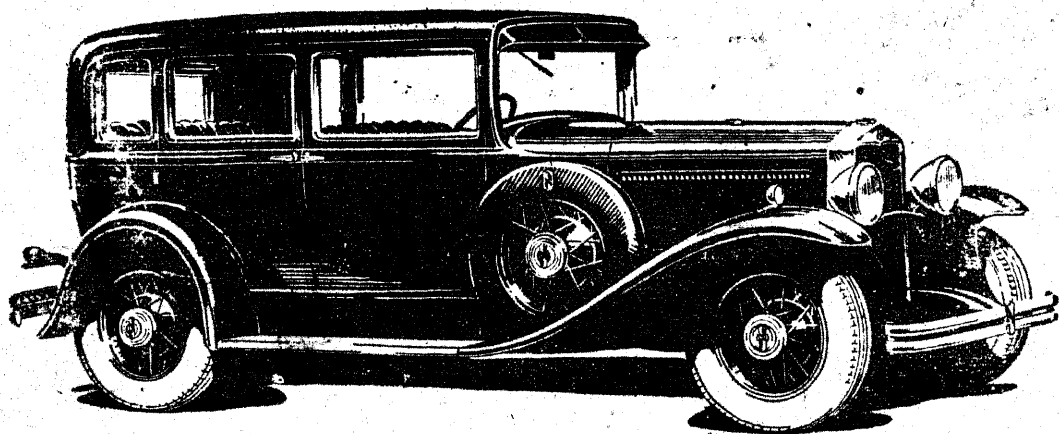
VÄLIMUS
VÕIME
MUGAVUS
VÄÄRTUS

Durant inseneride saavutus mudel 6—17 haruldases ilus ja väärtuses on leidnud kõikjal tunnustuse ja heakskiitmise.

Igäiks, kes katseb Durant 4-edasikiiruse transmissiooni — vaikset kolmast ja kiirkäiku — standard käiguvahetusega, veendub, et Durant 6—17 ületab igas suhtes parima keskmisehinnalise vankri.

Duranti kerede ehituskunsti edu peitub tõukeid sumbutava puust raamiga teraskonstruksiooni tugevuses.

Uue Durant 6—17 ja uue 6—14 autodest on saadaval: sedan, phaeton, roadster, coach ja coupe kere tüüpe.

DURANT

HEA VANKE R

Ainu-
esindaja:

HEINR. LAGUS,

Tallinn, Müürivahe tän. 16
Tel. (2)12-53. Laenu-panga m.

